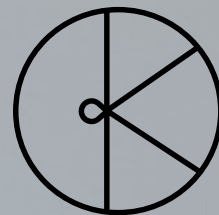

Konstnären

Premiär för **KONSTNÄREN PODCAST.**
En konstnär, en process.

Éva Mag

Läs mer på sidan 8.

NUMMER 4 2019

»Nästan som en krigszon tänker jag att mitt verk ska bli.«

ÉVA MAG

A NORDIC ECOLABLE FOR ART

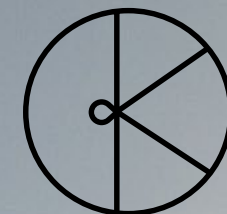
We are working on it

HAPPY NEW YEAR!

Leaf of Time
Pontresina, Switzerland 2019
Photo/Layout: Christine & Karl Chilcott

© Karl Chilcott Sweden
All rights reserved 2019
www.karlchilcott-art.com

Konstnären

KONSTVÄRLDENS DOLDISAR

De jobbar bakom
utställningskulisserna

KONSTNÄRSPROTESTER

Institutioner med oetisk
sponsring bojkottas

OMÖJLIGT UPPDRAG

Hur ska de kommunala
konstcheferna orka?

NUMMER 4 2019

I KONSTENS OCH PUBLIKENS TJÄNST

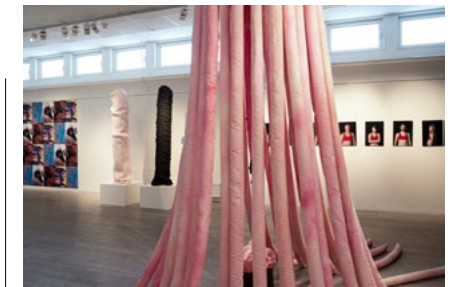
Möt fem aktörer på den fria konstscenen

»Det är kul att göra saker helt från scratch, att vara producent i alla led.«

Ashik Zaman, C-print

JENNY BERGMAN, HANGMEN PROJECTS:
”Under flera år har vi jobbat åt andra och vi ser kritiskt på hur de väljer ut, hur de bänger. Vi ville vara med och påverka de processerna” Sidan 16.

UTSTÄLLAREN **Maja Gunn** drar inga skarpa linjer mellan konst och design. Sidan 14.

FORSKAREN
Filippa Arias
 undersöker
 fikionaliserade
 minnen. Sidan 11.

CHEFERNAS
 OMÖJLIGA
 UPPDRAG
 Utställningar av
 högsta kvalitet för
 nästan inga pengar
 alls. Är kraven på
 cheferna för
 landets kommu-
 nala konsthallar
 och museer för
 höga? Olle
 Niklasson har
 pratat med
 nuvarande och före
 detta chefer om
 varför det är svårt
 att hitta kandidater
 till tidigare
 attraktiva tjänster.
 Sidan 30.

ARRANGÖRERNA Konstnärsdrivna
 gallerier, idébaserade curatorsprojekt
 och mobila utställningsplattformar. Vid
 sidan om de stora institutionerna och
 de kommersiella gallerierna finns
 initiativen som får konstlivet att myllra.
 KONSTNÄREN har träffat grundarna av
Mint, C-print, Hangmen Projects,
Kummelholmen och **ICIA** och pratat
 om drivkrafter och utmaningar.
 Sidan 16.

GESTALTAREN
**Kristina
 Muntzing** bjuder
 in på en kopp i
 Tallkrogen.
 Sidan 12.

SAMTALET
Touria El Glaoui
 grundade
 konstmässan
 1-54 som en
 reaktion på hur
 underrepresente-
 rade afrikanska
 konstnärer är i
 internationella
 sammanhang.
 Sidan 36.

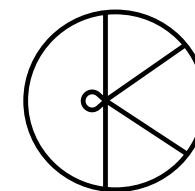
ÉVA MAG ÄR
 KONSTNÄREN
 I KONSTNÄREN:s
 nya podcast.
 Premiär i
 december! Sidan 8.

KONSTVÄRLDENS DOLDISAR
 De packar ömtåliga skulpturer, hänger
 enorma verk, retuscherar målningar och
 dokumenterar utställningar.
 KONSTNÄREN har pratat med fyra som
 jobbar bakom kulisserna. Sidan 40.

KONSTENS EKONOMISKA
 MOMENT **Nan Goldin** och **Hito
 Steyerl** är två av de framstående
 konstnärer som de senaste åren bojkottat
 kulturinstitutioner av politiska skäl. De
 vägrar bli associerade med de storföretag
 som i allt högre grad sponsrar konsthallar
 och museer. Sidan 38.

BILDUPPHOVSRÄTT
 Sidan 48. Åsa Berndtsson:
**”Så blir arbetet som konstnär ofta
 en kamp för att hävda sin rätt.”**

KONSTNÄRERNAS RIKSORGANISATION
 MEDLEMSSIDOR, sidan 44.
 Sara Edström, riksordförande:

**”Här står vi i armkrok på
 däck och är fast övertygade
 om vikten av fri konst och
 kultur.”**

SKRIV IN
 DIG HÄR!

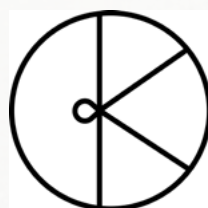
VÅRT
 STÖRSTA
 KONTOR!

ÖPPET
 NU!

Välkommen till hela Sveriges
 arbetsförmedlingen.se

Sofia Curman: "Den främsta drivkraften för den som startar en utställningsverksamhet är viljan att fylla ett tomrum på konstscenen."

Chefredaktör och ansvarig utgivare: Sofia Curman
 Formgivare: Markus Edin
 Medarbetare i detta nummer: Margareta Bloom Sandebäck, Martin Brusewitz, Jenny Damberg, Nora Hagdahl, Olle Niklasson, Cecilia Nyman, Frida Sandström, Fanny Wendt Höjer.
 Omslagsfoto 1: Margareta Bloom Sandebäck
 Omslagsfoto 2: Martin Brusewitz
 Korrektur: Johanna Lundeberg
 PRENUMERATION HELÅR 275 KR.
 Teckna prenumeration på www.kro.se.
 Prenumerationsfrågor: Eva Skarbäck, eva@kro.se
 Annonser: Hans Flygare, hans@annonshuset.se, 08-662 75 03
 Redaktionen: Konstnären, KRO, Hornsgatan 103, 9 tr, 104 62 Stockholm, e-post: sofia.curman@kro.se, konstnaren@kro.se, www.kro.se
 e-post: kro@kro.se
 Tryck: Trydells Tryckeri AB, Upplaga 9 500 ex
 Tidningen ges ut av AB Svensk Konstnärsservice

Bildupphovsrätt

Konstnärernas Riksorganisation.

Äntligen premiär för KONSTNÄREN podcast!
 Läs mer på s. 8

Det finns ett citat från Jesper Walderstens bok *Allt brinner* som jag ofta tänker på när jag går igenom veckans skörd av e-post- och Facebookinbjudningar till utställningar, samtal och performancekvällar: "Kultur. Vi bara ger och ger och ingen vill bara ha och ha." Som utställningsproducent är sällan det man skapar efterfrågat. Initiativen kommer från arrangören själv, och när utställningen efter hårt slit är uppe är nästa utmaning att få folk att förstå att den är angelägen, till och med viktig. Det är egentligen bara de allra största institutionerna i de största städerna som kan räkna med en någorlunda jämn publik tillströmning eller ett frekvent medialt intresse för det man gör. Men de som verkligen bär upp konstlivet, de som gör att tiden inte räcker till för att "det händer så mycket", är alla mindre, fria aktörer som brinner för att visa och sprida det nytänkande, det hittills okända, det internationella, det queera, det bortglömda.

I årets sista nummer av KONSTNÄREN uppmärksammar vi arrangörerna. De som ser till att konsten möter en publik. Det är uppenbart att den främsta drivkraften för den som startar en utställningsverksamhet är behovet av att skapa någonting nytt, att fylla ett tomrum man har identifierat på konstscenen. Det finns hundratals initiativ runt om i landet, många har startat de senaste åren, kanske som en reaktion på ett hårdare politiskt klimat och på ett slags paradigmskifte i konstlivet där de etablerade institutionerna inte räcker till för den mångfald av uttryck som samtidskonsten består av. KONSTNÄREN har träffat en handfull av dessa och pratat om stora ambitioner och lika stora utmaningar – inte oväntat är den största bristen på pengar.

En underfinansierad verksamhet är också verkligheten för de flesta kommunala konsthallar och konstmuseer i landet. Institutionerna ska locka folk till bygden, och höga krav ställs på både utställningsprogrammets kvalitet och publiksiffror. Ett chefsjobb för en konsthall i en mellanstor stad brukade vara en attraktiv tjänst i konstbranschen. Men när anslag eller tjänster dras in i allt raskare takt, samtidigt som rollen ofta är hårt utsatt i mediesammanhang, framstår konstchefernas jobb som rent av omöjligt, åtminstone omänskligt. KONSTNÄREN har talat med nuvarande och före detta chefer om varför så många i deras yrkeskategori de senaste åren fått sparken, gått in i väggen eller gett upp och bytt yrke. I förlängningen drabbar problemen förstås också publiken som går miste om att ta del av ny konst samt konstnärerna som skapar den.

Sofia Curman
 Chefredaktör

13,6
 MILJARDER
 KRONOR

Statens samlade kulturbudget 2018 var 8,2 procent högre än 2017.

19
 PROCENT

av Sveriges formgivare når upp till Konstnärernas Riksorganisations rekommenderade lägsta arvode på 975 kronor i timmen.

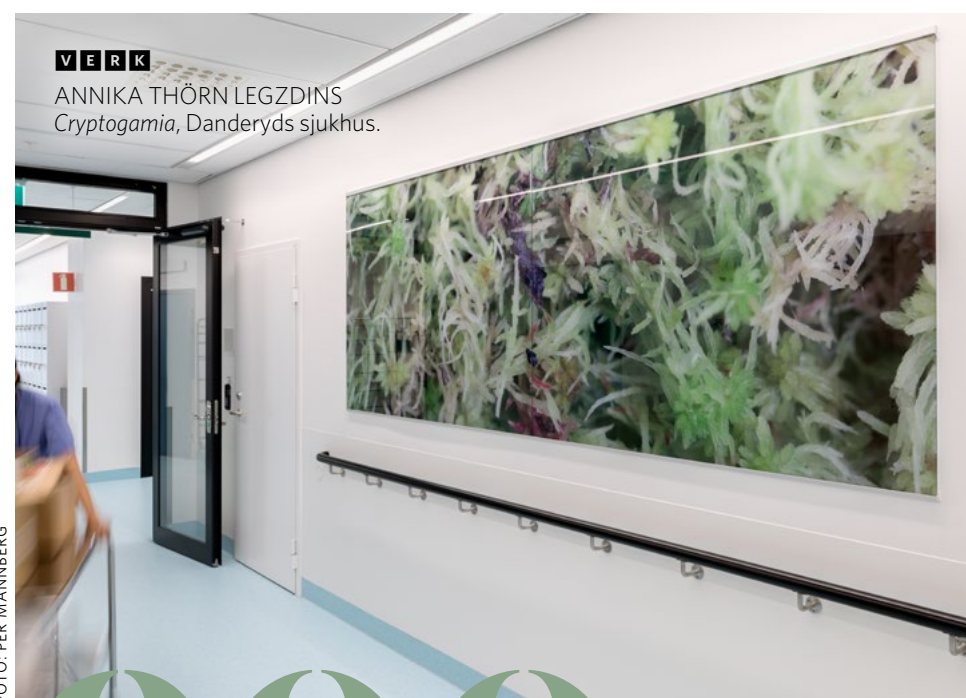

FOTO: PER MANNBERG

900
 VETENSKAPLIGA ARTIKLAR

stödjer tesen att konst stärker fysisk och mental hälsa enligt rapport från Världshälsoorganisationen (WHO).

2
 ÅR

efter Matilda Gustavssons granskning av "kulturprofilen" Jean-Claude Arnault och Forum i Dagens Nyheter kommer hennes gedigna reportagebok *Klubben*. Fördjupningen gör läsningen chockerande. Främst på grund av det brutala sexuella våldet som Arnault gjort sig skyldig till, men även hur konstnärer systematiskt utnyttjats ekonomiskt när de ställt ut på Forum.

FOTO: THRON ULLBERG

200
 MILJONER
 KRONOR

ska lånas ut av Mariginalen Bank till företag verksamma inom de kreativa och kulturella näringarna. Beloppet mellan 250 000 och 1 miljon kronor lånas ut med en garanti från Europeiska Investeringsfonden på 70 procent.

7
 ATELJÉER

Stockholms största ateljéförening Wipsthlm har äntligen hittat nya lokaler i Västberga när nuvarande i Årstabergrivs.

Éva Mag

om kroppar som gör kroppar

En konstnär, en process. Nu kommer nya KONSTNÄREN podcast!

KONSTNÄREN podcast är en serie kortdokumentärer. I varje avsnitt porträtteras ett konstnärskap utifrån en konstnärlig process inför, under eller efter ett specifikt projekt. I premiären möter KONSTNÄREN:s chefredaktör Sofia Curman skulptören Éva Mag på hennes resa mot konstbiennalen Performa i New York.

Skulptören Éva Mag har uppmärksammats stort för sina kroppar skapade av textil och lera. Hon syr fodral, eller hudar, av tyg och stoppar dem med blöt lera. Hon kallar det "att göra kropp".

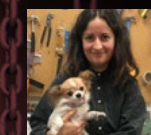
I november i år var det premiär för hennes hittills mest omfattande verk, *Dead Matter Moves*, på Performa i New York. Tio dansare som tillsammans med

henne i en undersökande och improviserad koreografi skapade tio lerkroppar under fem dagar. Hela processen skedde inför publik i The Gym i Judson Memorial Church vid Washington Square Park, en klassisk plats för progressiv dans. I KONSTNÄREN podcast talar Éva transparent om självtvivel, kroppsbetraktelser och om varför textil alltid kommer före den förförliga leran.

LYSSNA PÅ
Konstnären
Podcast
FINNS DÄR PODDAR
FINNS, ELLER
PÅ KRO.SE

AVSNITT 2. KOMMER INOM KORT

Niki Lindroth von Bahr
– Succéutställningen

Konstnären och filmskaparen Niki Lindroth von Bahr har precis stängt Färgfabrikens mest besökta utställning på många år. I andra avsnittet av KONSTNÄREN podcast får vi veta hennes teorier om varför hennes samtida fabler blivit så populära.

Kom in på en kopp

Var: Talkkrogen, Stockholm

När: Invigdes 2018

På uppdrag av: Familjebostäder

Berätta om *Kom in på en kopp*, din konstnärliga gestaltning för kvarteret Gigen i Talkkrogen!

– Vid första anblicken ser det ut som ett modernistiskt mönster, en flört med panncentralen som låg på tomten tidigare, byggd av Ancker-Gate-Lindegren på 50-talet. Ju närmre man går, desto mer inser man att de där rektanglarna och kvadraterna är planlösningar på lägenheter. Alla planritningarna återfinns i huskropparna runt gården, tanken är lite att man kanske kan man lokalisera sin egen lägenhet!

Uppdraget vann Årets konstprojekt 2018, hur kändes det?

– Det var såklart jätteroligt att vinna årets projekt! Det var pompa och ståt, fanfar, Göran Greider och snittar!

Priset delades ut på enprocentsgalan i Liljevalchs konsthall – ett evenemang som hålls för att uppmärksamma enprocentsregeln! Vad tycker du om förhållandena för den offentliga konsten idag?

– Jag tror på ett riktigt offentligt rum fullt med riktigt bra gestaltningar! God finansiering är en förutsättning, och enprocentsregeln borde just vara en regel för all nybyggnation i Sverige. Många mindre städer vet jag har tagit detta till sig, medan till exempel Malmö fortfarande bara applicerar regeln delvis. Med byggboom och många nybyggnationer när det gäller sjukvård och skola krävs eftertanke när det gäller förutsättningarna för konsten. Ibland hoppas beställaren få med omöjligt många lösningar i ett verk. Då krävs resurser för goda konstkonsulenter, som gärna får vara konstnärer själva. De kan

Om projektet

Budgeten för uppdraget var 620 000 kronor, konstnärlig idé 130 000 samt 40 000 kronor för eget arbete. Arbetet startade hösten 2015 och invigdes 2018.

bidra med erfarenhet och hjälpa konstnären att argumentera för konstens rätt att vara konst, och inte konstverk och klättermått och orienteringstavla och samtidigt skapa en glad stämning.

Uppdragsgivaren var Familjebostäder. Kan du berätta lite om processen för projektet?

– Jag blev kontaktad av en konstkonsultent som bad mig skicka in dokumentation på min praktik. Någon månad senare blev jag uppringd och fick chansen att skissa för uppdraget. Jag fick ett skissarvode och tre månaders arbete att ta fram förslag, offerter, budget materialprov och modeller. Först tog jag fram ett mer skulpturalt förslag, men detta gick av olika skäl inte att genomföra.

Efter ytterligare ett skissförslag påbörjades arbetet att synkronisera delar av verket med bygget för att vara så kostnadseffektiva som möjligt. Detta är såklart smart, men eftersom konstdelens budget i förhållande till bygget är så liten så är det svårt att påverka processen. Det gäller mest att hänga med, och så plötsligt är det dags att få allt klart för att för att kunna ingå i det större hjulet som ett bygge är.

Annars arbetar du mycket med textil och politiska frågor i din konst, skiljer sig din praktik och tänkesätt när du arbetar med offentlig konst?

– Ordet kompromiss låter så dåligt, men det kan finnas saker som är bra med kompromisser eller snarare att förstå vad det är för en plats man kommer till. En skola, ett sjukhus, en innergård eller ett garage har alla olika förutsättningar. Det är omöjligt att rakt av applicera sin praktik på en offentlig miljö där konsten så pass mycket ska blötas och stötas med verkligheten.

Nora Hagdahl

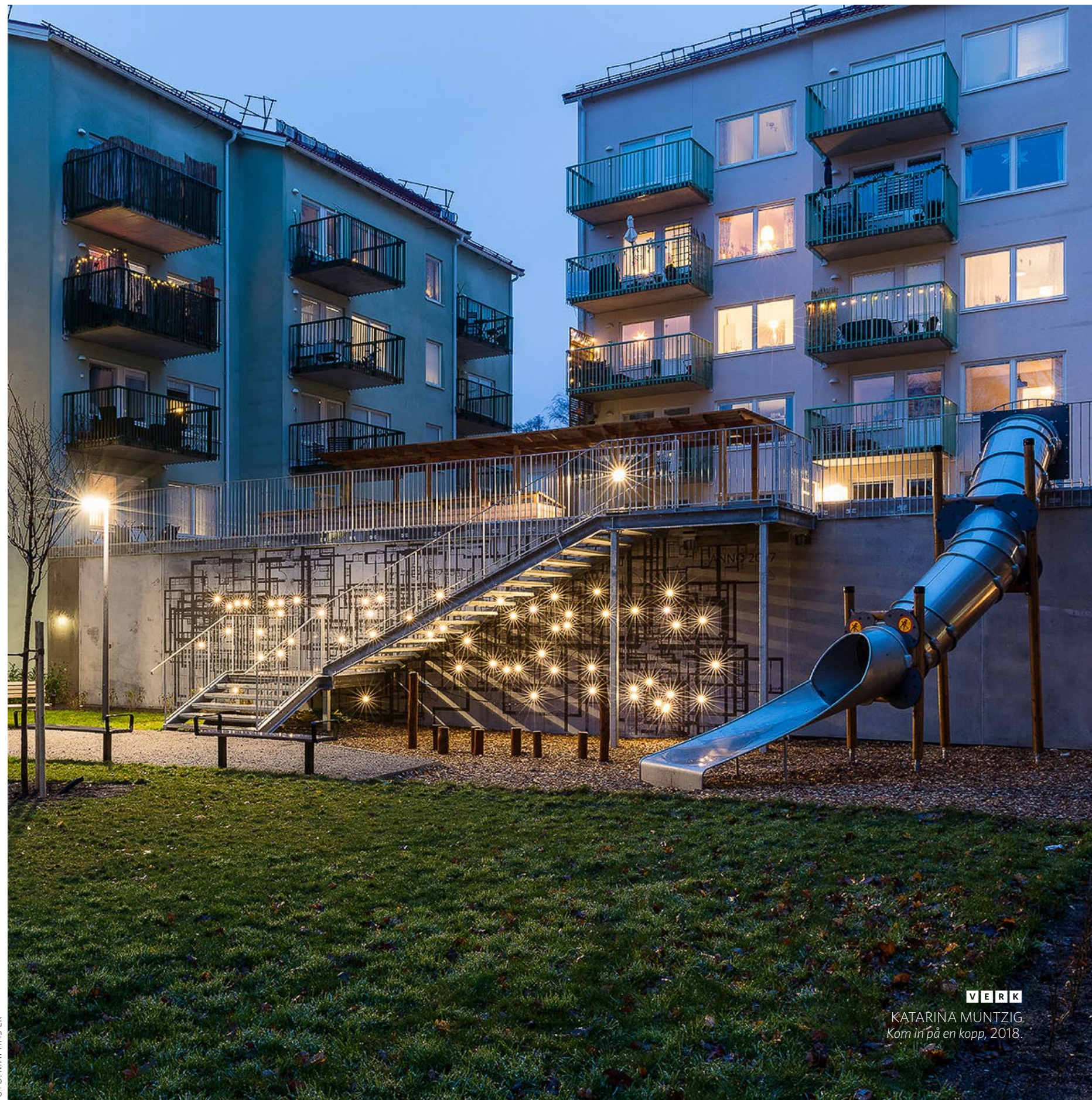
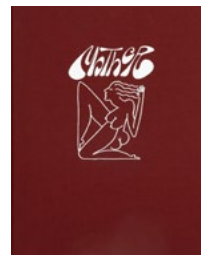

FOTO: MATTIAS EK

VERK

KATARINA MUNTZING
Kom in på en kopp, 2018.

LÄSTIPS TVÅ MAGASIN SOM VRIDER PÅ BEGREPP

Mother

RED. FRIDA VEGA SALOMONSSON, NORA HAGDAHL, ANNIE JENSSEN, RASMUS ROSQUIST NUDA

Mother är Nudas nya nummer: ett bokmagasin i tre kapitel med rubrikerna Mother-

hood, Motherland och Mother Earth. Genom konst, mode, fotografi, design och text närmar sig boken idéer kopplade till modern som begrepp. Medverkande är bland andra Ebba Witt-Brattström, Andreas Eriksson och Robyn.

Stockholmstidningen

RED. MAJA HAMMARÉN, ELOF HELLSTRÖM, LOUISE NASSIRI OCH HELEN RUNTING MOSSUTSTÄLLNINGAR Stockholmstidningen är en ny gratistidning om stadsomvandling

och konstnärens roll i det offentliga rummet som kommer ut som en del av det omfattande konstprojektet *Konstnärliga avsmyckningar av Norra Djurgårdsstaden*. Det första numret hör till projektets första akt: Jord.

TRE

WEBBUTIKER FÖR KONSTKLAPPAR

ed.art

Samtida grafik av några av Nordens bästa konstnärer till rimliga priser. ed-art.se

Platina

Experimentellt galleri och butik som också genom hemsidan säljer konstsmycken för människor som vågar synas. platina.se

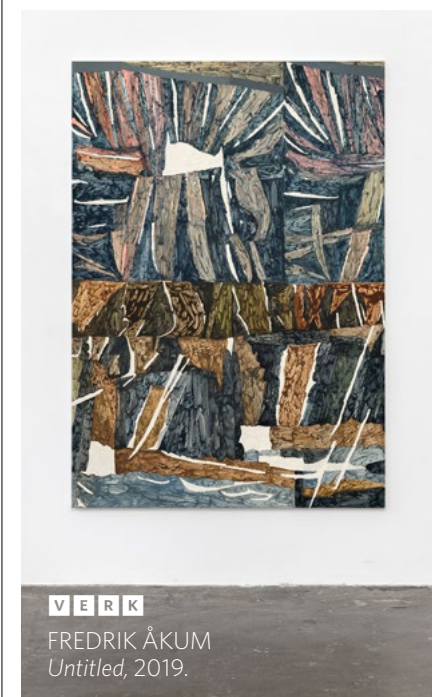
Halsband i silver och järn från Linnéa Erikssons serie Tribute finns på Platina.

Konstig

Konstig har landets främsta utbud av konst- design- och arkitekturlitteratur som också finns att hitta i nätbutiken. konstigbooks.com

”Någonting stämmer inte. Överensstämmer inte. Det skaver och det knakar.”

Konstnärerna **Malin Arnell** och **Mar Fjell**, som anlits för att curera utställningen *Cirkelträning – en retrospektiv i blivande* på Konsthall C i Hökarängen, valde att använda utställningstexten för att avslöja stora brister i konsthallens personalpolitik.

VERK
FREDRIK ÅKUM
Untitled, 2019.

HETT MED OLJEMÅLERI

Flera stora konstpriser har i år gått till målare. Årets Beckerstipendiat med stor utställning på Färgfabriken i januari 2020 är Fredrik Åkum.

Performancepoesi

Svensk-palestinske konstnären Tarik Kiswanson har synts lite i Sverige men är redan ett stort namn i internationella performancesammanhang. På Performa i New York i november hyllades hans körverk *As Deep As I Could Remember, As Far As I Could See*, med barn i huvudrollerna.

FOTO: YUVINKA MEDINA

VERK

FILIPPA ARIAS
Ah dee dee day sonde go sleeby till tamara, 2001.

Den lilla målningen, med titel på kreolspråket talkie-talkie, eller sranan tango, är helt oansenlig, men är upprinnelsen till projektet, säger Filippa Arias.

BILD: FILIPPA ARIAS

Fiktiva minnen förvandlas till måleri

Konstnären Filippa Arias har länge arbetat som lektor i måleri på Kungl. Konsthögskolan. Nu forskar hon vid samma institution.

I din forskning är det du kallar "fiktionaliserade minnen" ett centralt begrepp. Vad innebär det och hur gestaltar det sig i din forskning?

– Ja, jag intresserar mig för "fiktionaliserade minnen", alltså minnen från tidigare generationer. Jag tänker att uppbrott, exil eller migration formar vår identitet utan att vara autentiska upplevelser. Projektet består av måleri, skrift och rörliga bilder där jag framför allt skapar måleri-installationer som ska gestalta dessa subjektiva fantasier – fresker över egna "fiktiva minnen". I projektet närmar jag

mig min egen okända familjebakgrund i Surinam, en liten före detta kolonialstat norr om Brasilien.

Vad betyder en forskartjänst som denna för dig som konstnär?

– För mig, som undervisat i många år, är det en fantastisk möjlighet att få utveckla mitt konstnärskap utan att i första hand behöva tänka på ekonomi eller säljbarhet. Jag har länge velat skriva men inte vetat i vilken form.

FILIPPA ARIAS

Tidigare lektor i måleri på KKH i Stockholm. Sedan 2018 arbetar hon med forskningsprojektet "Paramaribostorken flög sin kos och kom aldrig tillbaka – transformationen som 'den Andre'".

Forskningen låter mig pröva det, i min egen takt. Det är också en möjlighet att samla ihop och kontextualisera olika tanketrådar som

följt mig genom livet för att skapa en helhet.

Vad tänker du att konstnärlig forskning kan betyda mer generellt för kulturutövare?

– Jag är både kritisk och optimistisk till forskningen. För min personliga del är det förstås fantastiskt, och jag tror att det är oerhört bra att konstnärer får möjlighet att gå på djupet och dela med sig av sin kunskap. Jag tror också att konstnärlig forskning gör konstnärskåren som sådan mer delaktig i ett bredare sammanhang, både inom akademien och i samhället i stort. Det är dock olyckligt att man allt oftare kräver att man ska ha doktorerat för de flesta konstnärliga undervisningstjänster. Akademiseringen kan kväva konstnärrens möjligheter att själv diktera villkoren. Man utesluter den konst som inte kan beskriva sig själv på rätt sätt.

Nora Hagdahl

Play

Var? Norrbottens museum

När? Till och med januari 2020

Maja Gunn skickade iväg ett färdigt utställningspaket med verk om genusfrågor när Norrbottens museum bad att få en mindre version av en tidigare utställning.

Berätta lite om utställningen *Play* på Norrbottens museum!

– *Play* ställdes ut första gången på Textilmuseet 2017 och ställs nu ut i en lite mindre variant på Norrbottens museum. Utställningen består av flera verk som på olika sätt berör leken och iscensättningar. Jag har genom min praktik arbetat mycket med genusfrågor, så även detta finns med som en röd tråd. Jag visar bland annat ett projekt som handlar om den rutiga skjortan som lesbisk identitetsmarkör. Utställningen är en blandning av både textila skulpturer och plagg, men jag drar inte så skarpa linjer mellan konst och design, eftersom jag själv arbetar så pass konceptuellt i båda fälten. Jag visar även delar från mitt forskningsarbete, där jag undersökt sätt man kan förändra uniformen i räddningstjänsten för att inte utgå från en manlig norm.

Vad tror du om konstens möjligheter till förändring i samhället?

– Jag tror på konstens och dess möjligheter, framför allt tror jag på konstens möjlighet att synliggöra problem eller fenomen man vill ändra på i samhället. Tanken med att ta fram en ny uniform för räddningstjänsten

var också att den skulle fungera som ett diskussionsunderlag, och jag tror att konsten är en bra plattform för att väcka känslor, samtal och debatt – som i sin tur kan skapa förändring.

Hur kommer det sig att du fick frågan att göra en utställning på Norrbottens museum?

– Norrbottens museum blev intresserade av att visa utställningen efter att ha sett den på Textilmuseet och kontaktade mig. Eftersom det var en lite mindre yta gjorde jag vissa modifieringar men idén är samma som den ursprungliga. Vi diskuterade ersättning och efter det sa jag ja! Allt gick efter MU-avtalet och jag begärde inte heller mer än det. Utställningen hade i princip legat nedpackad för jag visste att den skulle vidare, så det var bara att skicka iväg den igen. Jag har i tidigare fall, när jag arbetat som curator, varit med om att institutionen äger utställningen vilket gör att man sedan inte kan göra något mer med den, vilket är en ganska dålig deal. Så var inte fallet här utan det var bara för mig att sätta upp den igen!

Hur har det gått att arbeta med Norrbottens museum?

– Jag tycker att allt har gått bra men har inte heller varit så beroende av institutionen som man kanske är första gången man sätter upp en utställning. Nu skickade jag nästan ett färdigt paket, och installationen skedde av museets personal. Jag var med under vernissagen och höll även en föreläsning om mitt arbete samma dag, vilket jag också fick ersättning för.

Nora Hagdahl

Maja Gunns utställning *Play* visas på Norrbottens museum.

FOTO: ANDERS ALM

Asrin Haidari och Emily Fahlén ligger bakom Mint konst-hall. Inger Ekdals målningar visades i höstens utställning *Dagens ros till dig som nöjde dig med ett tack och sa att det kan vara min tur nästa gång.*

Arrangörerna

Konstnärsdrivna gallerier, idébaserade curatorsprojekt och mobila utställningsplattformar. Vid sidan om de stora institutionerna och de kommersiella gallerierna finns initiativen som får konstlivet att myllra. KONSTNÄREN har besökt några av dem och pratat om drivkrafter och utmaningar. Och var sjutton man ska få pengar ifrån?

TEXT: SOFIA CURMAN, MARTIN BRUSEWITZ
FOTO: MARTIN BRUSEWITZ

Mint vill vara rotade i verkligheten

SEDAN INVIGNINGEN 1961 har Arbetarrörelsens bildningsförbund haft sitt centrum på Sveavägen i Stockholm. ABF-huset myllrar av liv alla dagar i veckan. Människor i alla åldrar på väg till eller från studiecirkel, språk-, dator- eller matlagningskurser, föreläsningar eller filosofikaféer. Ovanför en trappa i den stora entréhallen lyser sedan våren 2019 en neonskylt: Mint i skrivstil.

– ABF-huset är en av de få icke-kommersiella platserna där människor som aldrig skulle mötas i ett på alla sätt segregerat Stockholm faktiskt möts, säger Asrin Haidari, som tillsammans med Emily Fahlén startade och driver Mint, en konsthall i ABF-husets källare.

– Vi upplevde att vi saknade konstplatser som är rotade i någonting verkligt, som inte är isolerade från resten av samhället, särskilt i centrala Stockholm.

Asrin Haidari och Emily Fahlén träffades när de båda arbetade på Tensta konsthall, en plats som kanske mer än någon annan konstinstitution lyckats bli en sådan dynamisk mötesplats. Tensta konsthall hade en del samarbeten med ABF, och Asrin Haidari och Emily Fahlén som var sugna på att jobba självorganiserat fick upp ögonen för huset på Sveavägen. De började undersöka husets historia och insåg snabbt att för inte alls så länge sedan hade kulturen en mer framträdande plats i byggnaden. Där fanns tidigare Cinemateket, Elektroniska musikstudion (EMS) och ett bibliotek, och där fanns inte minst ett konstgalleri, Sveagalleriet, i tre decennier fram till 1992.

– Vi kände att vi ville lyfta in konsten här igen och kanske få yngre generationer att upptäcka husets potential. Vi började höra av oss till olika personer på ABF. Det var en lång process, dialogen om projektet pågick i ett par år innan vi öppnade Mint konsthall. Att docka in i en redan existerande organisation kräver en känslighet. Det är ganska byråkratiskt här, man behöver förstå organisationen, hur den fungerar, vem bestämmer, vad kan vi ha för position i hela det här maskineriet? Det är inte det enklaste att etablera en verksamhet på en plats som inte har frågat efter oss, utan

”Vi tycker att Mint ett fint ord som vi associerar med någonting nytt, men det är också, lite outtalat, en förkortning av movements in time. Vi tänker att vi rör oss i tid fram och tillbaka, att vi är i ständig dialog med historien”, säger Asrin Haidari, till höger. Mint är också namnet på Emily Fahlén och Asrin Haidari som duo.

det är vi som har initierat och övertygat dem om att vi kan vara värdefulla att ha här.

Utöver att skapa möten mellan människor är skapandet av möten mellan då- och nutid en drivkraft för Mint. Utställningarna sker i dialog med husets och arbetarrörelsens historia. I de utställningarna medverkar ofta konstnärer som en gång i tiden ställde ut på Sveagalleriet. Nu, i mötet med yngre generationers verk och samtida perspektiv, får den äldre konsten nya lager av betydelser. Läget i ABF-huset möjliggör också ett program kring utställningarna som skulle vara svårt att få till på egen hand.

– Det har vi med oss från Tensta konsthall, att man lämnar inte bara en utställning utan aktiverar den och använder den på olika sätt. Det finns ju fantastiska resurser i ABF-huset, en utvecklad struktur med föreläsningssalar, studiecirkelformater som vi kan integreras i genom att vara här.

FÖRSTA PRESSMEDDELANDET från Mint baserade ut den i svenskt konstliv ganska storartade nyheten att en ny konsthall nu öppnar i Stockholm. Asrin Haidari berättar att det var viktigt att kalla sig för konsthall som hon menar associeras till någonting långsiktigt en varaktig plats, trots att Mints verksamhet inte på något sätt har en säkrad en framtid. Under 2019 har samarbetet

”Vi vet att vi kallar oss för konsthall lite för tidigt.”

Asrin Haidari

med ABF Stockholm bestått i att de har upplåtit källarlokalen för Mints verksamhet. Utställningsproduktionen bekostas med projektstöd från Stockholms stad och Kulturrådet, men summorna är än så länge blygsamma. Alla pengar har gått till utställningsproduktion, att betala konstnärers arvoden, teknikertimmar, en timanställd utställningsvärd och lite hjälp att tänka kring lokalernas utformning. Asrin Haidari och Emily Fahlén själva har hittills arbetat helt ideellt. Några månader före årskiftet vet de inte om verksamheten kommer att kunna fortsätta nästa år.

– Vi vet att vi kallar oss för konsthall lite för tidigt, innan vi är en konsthall på riktigt. Vi har ju inte så stora muskler, det är bara jag och Emily. Men vi har medvetet pratat om Mint på det sättet från början för att vara tydliga med våra ambitioner. Vi hoppas ju att det här är någonting som kan växa, att vi ska vara en plats att räkna med.

Sofia Curman

Fler arrangörer

KONSTNÄREN skickade ut några frågor till en handfull aktörer som startat verksamhet de senaste åren.

RIKSTOLVAN, ÖSTERLEN

Verkar i brytpunkten mellan konst, teknologi och vetenskap.

Öppnade när? April 2019 med en stor samlingsutställning.

Drivs av? Bea Tigerhielm och Staffan Julén.

Finansieras hur? Egenfinansierat.

Vilken är den största utmaningen med att driva utställningsverksamhet?

– Ekonomisk hållbarhet. Första året har vi finansierat verksamheten med eget kapital och entréavgifter, men vi kommer att söka offentlig finansiering som komplement. Konstnärerna får utställningsersättning enligt MU-avtalet och anställda får lön. Vi två som driver verksamheten har inte tagit ut lön ännu.

DOTDOTDOT, STOCKHOLM

Inriktade på materialbaserad konst och samtida konsthantverk.

Öppnade när? Sommaren 2019.

Drivs av? Lisa Juntunen Roos, Amy Worrall, Petter Rhodiner.

Finansieras hur? Än så länge drivs Dotdotdot utan ekonomiskt stöd. Har sökt stöd för 2020.

Vilket tomrum vill ni fylla?

– Det uppdrag som vi gett oss själva är att vara en plattform för konstnärer/konsthantverkare som är i uppstarten av sin karriär. Vi drivs av en ambition att tänja på begreppet konsthantverk.

Dotdotdots senaste utställning hade titeln **Sexy Food**. På bilden syns verk av Sunna Hansdóttir, Nanny Rådenman, Petter Rhodiner och Amy Worrall.

”Det är bara vi två som tar besluten, ingen stor styrelse eller så. Det går snabbt då.”

Jenny Bergman

Hangmen Projects

tröttnade på att bara hänga upp konst åt andra

UTMED RINGVÄGEN PÅ Söder i Stockholm med ingång från en bakgård ligger galleriet Hangmen Project. Ett annorlunda inslag i Stockholms konstscen. Det är varken ett traditionellt galleri, ett konstnärskollektiv eller en institution.

– Många hör av sig till oss och har en färdig utställning de vill ställa ut i våra lokaler. De missför-

står helt vilka vi är och vad vi gör. Om utställningen redan är färdig finns det ju ingenting för oss att göra, säger Jenny Bergman, galleriet Hangmen Projects director.

Steve McKenzie hade efter sin konstexamen jobbat extra med att hänga konst i Stockholm under några år. Ofta fungerade han som en spindel i nätet och samlade andra konstnärer för att utföra jobb åt olika institutioner. När Bonniers konsthall frågade Steve hur hans företag fungerade gick ett ljus upp för honom. Han skulle ju faktiskt kunna starta ett! Tillsammans med Patrik Svensson grundade han så för tio år sedan företaget Hangmen – specialiserade på att hänga och visa konst. De fick snabbt mer och mer jobb. När de blev företaget Acnes hovleverantör av skyltfönsterin-

redningar tog verksamheten fyr på riktigt. Snart var de flera heltidsanställda.

Det var i lokalerna på Ringvägen som Hangmen tillverkade podier, ramar, utställningsbord och så vidare för olika museer, gallerier och butikers displayer. Men i takt med att företaget expanderade växte även en frustration fram. Steve McKenzie och hans anställda – också de nästan alla konstnärer – fick allt mindre tid för sin egen konst. Ur den frustrationen växte i sin tur en lust fram. En lust att göra egna utställningar.

– Under flera år har vi jobbat åt andra och vi ser kritiskt på hur de väljer ut, hur de hänger. Vi ville vara med och påverka de processerna, säger Jenny Bergman, director på Hangmen Projects som också hon tidigare jobbade i företaget Hangmen.

När företaget växte ur verkstadslokalerna på Ringvägen bestämde sig Jenny och Steve för att göra någonting åt situationen. De flyttade verkstan, behöll lokalerna och gjorde ett galleri av dem.

Sedan Hangmen Project öppnade för fem år sedan har de haft ett 40-tal utställningar. Den uppkorkade kreativiteten som låg bakom galleriets uppkomst syns i de två första utställningarna listade på hemsidan; de presenterade konst av just Jenny Bergman och Steve McKenzie. Men sedan har en lång rad olika utställningar följt, med allt från etablerade, välkända konstnärer till nyutexaminerade talanger. Oftast jobbar de med gruppställningar eftersom ”det blir utmanande, kreativt jobb” då jämfört med soloutställningar. Många ur den egna personalstyrkan har också ställt ut i lokalerna.

– Alla konstnärer som jobbar för Hangmen och som visat intresse av att ställa ut på galleriet har gjort det. Vi vill inte bara anställa konstnärer så att deras kreativitet kan dö i vår verkstad, säger Steve McKenzie.

2018 när Jenny Bergman och Steve McKenzie tilldelades Konstnärsnämndens Dynamostipendium för sitt arbete med Hangmen Project skrev juryn i sin motivering: ”Med sin alldeles egna apparition har verksamheten kommit att tjäna som en mycket välkommen ventil i det stockholmska konstlivet.” Verksamheten finansieras av medel från företaget Hangmens inkomster samt av försäljning av konst.

– Det har varit svårare att sälja än vi hoppats på. Vi har sålt till Moderna och Nationalmuseum, landstingen och så. Men vi hade hoppats på mer. Samlare kommer inte ofta hit och köper, till exempel, säger Steve McKenzie.

VISSA AV DERAS utställningar har varit välplanerade, långa projekt medan andra har satts ihop snabbt på någon vecka som en reaktion på något aktuellt. Som när den tyska konstnären Georg Baselitz ställde ut på Moderna Museet och Hangmen Projects på några dagar satte ihop en samlingsutställning med närmare 50 olika kvinnliga konstnärer, titulerad efter ett citat av den kända konstnären: ”Women don’t paint very well.f”

– Några av våra bästa utställningar har satts ihop snabbt och spontant. Vi gillar att ha flexibilitet i vår organisation, det är en av våra styrkor. Det är bara vi två som tar besluten, ingen stor styrelse eller så. Det går snabbt då, säger Jenny Bergman.

Martin Brusewitz

ICIA vill vara en plats där idéerna sätts främst

FÖR DRYGT ETT decennium sedan satt Anna van der Vliet på uteserveringen på Röda Sten i Göteborg efter en anställningsintervju och såg ut över Hisingen och tänkte att en dag vill jag öppna en konsthall där. Hon skulle snart få veta att hon fått jobbet som projektledare för Göteborgsbiennalen, men drömmen om ett hem, att skapa en egen konstplats, föddes där och då.

– När jag fick nyckeln till ICIA:s nya lokal på Ringön sommaren 2018 kändes det därför helt magiskt, säger hon.

ICIA, Institute of Contemporary Art and Ideas, grundades av Anna van der Vliet 2012.

Åren före hade hon arbetat med Magdalena Malm, numera chef för Statens konstråd, och hennes projekt Mobile Art Production (MAP) som skapade konstprojekt på oväntade platser i det offentliga rummet.

– När vi avvecklade MAP kände jag att det fanns något viktigt i det sättet att jobba som jag ville arbeta vidare på. Att hitta den perfekta platsen eller publiken för ett konstverk, eller börja i andra änden – vad skulle vara intressant att göra på den här platsen? Jag hade länge saknat sådana aktörer.

– Men jag längtade också efter en rytm där det finns tid för reflektion. Det var viktigt för mig att lägga till ordet ideas i namnet. Det finns många institut för samtida konst runt om i världen, men idéerna, tankarna, det långsamma är viktiga för mig.

ANNA VAN DER VLIET och ICIA verkade som konstproducent utan fast plats i sex år innan en konstälskande fastighetsägare erbjöd henne ett mycket förmånligt hyreskontrakt: tio år utan hyreshöjningar och med en hyra som är subventionerad till 87,5 procent. Lokalen har utställningsrum, en stor verkstad och ett seminarierum. Där finns också ateljéplatser som Anna van der Vliet upplåtit gratis till nio konstnärer med enda villkoret att de ska medverka i uppbyggandet av konsthallen och tillsammans med henne bestämma vad ICIA ska vara för plats.

– Vi lär känna lokalerna tillsammans och alla bi-

drar på olika sätt till att göra huset till en levande plats. Vi bygger en konstcommunity, helt enkelt. Nästan alla utställningar vi hittills haft har varit med konstnärer som är knutna till huset.

HADE DET INTE varit för det förmånliga kontraktet hade verksamheten inte varit möjlig, säger Anna van der Vliet. Verksamheten har hittills snurrat runt på olika projektstöd, och Anna van der Vliet lägger in all inkomst från sina andra uppdrag i ICIA – hon försörjer sig sedan länge på konsultuppdrag för kommuner runt om i landet – senast en strategi för utveckling av enprocentsregeln för Jönköpings kommun. Hon har även regelbundna internationella uppdrag, bland annat har hon varit co-curator för den bosniska

”Jag kämpar som ett djur för att få in pengar.”

Anna van der Vliet

FOTO: EMELIE ASPLUND

paviljongen på Venedigbiennalen 2017, och ICIA hade koordinatorsuppdraget för den svenska paviljongen på Performa NYC 2019.

– Jag kämpar som ett djur för att få in pengar, jag tror att jag har skrivit elva ansökningar på två månader. Göteborgs kulturbudget ska skäras ner jättemycket nästa år, så jag vågar inte ens räkna med det lilla stödet vi haft hittills nästa år. Det finns stunder då jag undrar vad jag håller på med, ärligt talat. Samtidigt känns det extra viktigt i den tiden vi befinner oss i att skapa platser för att utveckla konstprojekt och nya idéer. Det vi håller på att bygga upp på Ringön är unikt på många olika sätt. Jag hoppas att någon smart person med inflytande också ska inse det.

På bara ett år har ICIA visat fem utställningar

och gjort flera program, bland annat en fullsatt föreläsning med den politiska teoretikern Chantal Mouffe, och ligger i startgroparna för ett residensprogram där konstnärer och ingenjörer ska samarbeta och utveckla nya idéer för vilken roll konsten ska spela i den högteknologiska tid vi är på väg in i. Allt utan i stort sett några pengar alls. För att driva verksamheten på ett hållbart sätt uppskattar Anna van der Vliet att ICIA skulle behöva cirka tre miljoner kronor om året.

– För den relativt lilla summan skulle vi kunna få till stånd så mycket saker att det är löjligt. Då skulle också jag och alla andra som är med i projektet kunna få lön. Jag hade varit överlycklig.

Sofia Curman

Kummelholmen

lockar världsnamn till ett gammalt pannrum

- VI JOBBAR BÅDA heltid med annat. Kummelholmen är vårt sidoprojekt. Men det är som ett heltidsjobb. Det tar upp all vår fritid, säger Jan Watteus.

Han står framför galleriet, eller konstcentrumet som de själva brukar kalla det, Kummelholmens grå betongfasad. Det är en hård bruksfastighet, perfekt lämpad att kittla konstintresserades industriromantiska ideal och stilla deras hunger efter det fulsnygga och annorlunda. Jan Watteus jobbar till vardags med fastigheter på Swedbank, men har också en av Sveriges största konstsamlingar, 15 000 verk. Han äger och driver Kummelhuset tillsammans med konstnären Torbjörn Johansson.

Byggnaden byggdes på slutet av 60-talet, och den oljedrivna panncentralen värmde då upp bostadshusen omkring och en intilliggande skola. 1997 köpte företaget Fortum panncentralen av Familjebostäder för 16 miljoner kronor och la omedelbart ner den för att istället kunna sälja sin fjärrvärme. Men att riva byggnaden skulle bli kostsamt. Fortum började se sig omkring efter någon som kunde ta det problematiska pannrummet ur deras händer. Av en slump kom de i kontakt med Torbjörn och Jan. Konstnären och konstsammlaren fick köpa hela fastigheten för en krona.

– Sedan rev vi ut 90 ton skrot ur huset och renoverade och sanerade stället för cirka 1,2 miljoner kronor, säger Jan Watteus.

3,5 ÅR SENARE har de haft ett tiotal utställningar i Kummelholmen. Bland annat en succéutställning med Lars Kleen som inte bara väckte stor uppmärksamhet och konstkritikernas beundran, utan även innebar en sorts comeback in i kulturens finrum för den sedan länge aktive men lite halvt uträknade konstnären Kleen. De har också visat dans, anordnat konsert, visat foton, med mera. I november öppnade en utställning med den världskände videokonstnären William Kentridge, och i vår arrangerar de Heat/energy, en samlingsutställning med 22 olika konstnärer.

– Vi har en ambition att hålla oss väldigt öppna. Vi behöver inte fråga någon om lov utan kan visa vad vi vill. Det kan vara allt från en nyutexaminerad student med ett intressant projekt men utan plattform till en etablerad superkändis som vi träffar någonstans och får en bra kontakt med, säger Torbjörn Johansson.

Öppenhet är ett viktigt nyckelord, säger han. Och därför försöker de alltid att hålla luckor i Kummelholmens schema så att de snabbt kan slänga in saker som plötsligt dyker upp. Verksamheten finansieras av en ständigt pågående bidrags- och stipendiejakt samt att de då och då hyr ut den speciella lokalen till fotograferingar, filmprojekt och andra verksamheter.

– Vi får in massor med förfrågningar hela tiden, säger Jan Watteus.

De betalar konstnärsvivoden till alla konstnärer där de är ensamma avsändare, men inte alltid i samarbetsprojekt. Vissa av verken de visat upp är unika och skapade på plats. Andra ställs ut på platsen i så tät dialog med rummet som möjligt.

– Byggnaden har ett starkt uttryck i sig själv. De som ställer ut här måste ju förhålla sig till lokalen på något sätt om de ska göra något här. Vi försöker alltid att vara generösa med tid och med lokalen – konstnärerna ska ha tid och möjlighet att göra vad de verkligen vill, säger Torbjörn Johansson.

DE HAR STORA planer för Kummelholmen. På övervåningen vill de bygga en lägenhet och en takterass. Där vill de vill ha ett art residence-program. De diskuterar med kommunen om att ta över marken söder om lokalen för att anlägga en skulpturpark. Den stora silo som finns på tomten som brukade förvara den olja som drev panncentralen, men som nu är tom och fungerar som en enorm resonanslåda, vill de bygga om till en liten konsertsal som man ska kunna gå in i. Men det ligger längre fram i tiden. Bara för att dra in vatten, lägga om taket, byta alla fönster och sätta in toalett inomhus behöver de cirka 8 miljoner kronor.

– Vår utmaning just nu är att husets skick gör att det är många bidrag vi inte kan söka. Vi kan få för enstaka utställningar men ingenting permanent eftersom huset inte är handikappanpassat, har värme eller toaletter inomhus, säger Torbjörn Johansson.

Martin Brusewitz

”Vi har en ambition att hålla oss väldigt öppna.”

Jan Watteus

C-print vill visa konsten som saknas på svenska scenen

ASHIK ZAMAN SER förmodligen mest konst i Sverige, åtminstone i Stockholm. I stort sett alla dagar i veckan går han på vernissager, pressvisningar eller, allra helst, ateljébesök.

– Det syns ju också när jag kollar på konst eftersom jag visar och skriver om det på Instagram.

Instagramkontot C-print har nästan 30 000 följare och har blivit en viktig nyhets- och inspirationskälla för många som vill ha koll på vad som händer på konstscenen. Det är kopplat till nättidningen med samma namn som Ashik och hans tvillingbror Koshik Zaman startade hemma i sitt vardagsrum 2012 och som veckovis publicerar artiklar om konst. De var tidiga med Instagram ▶

Ashik och Koshik Zaman fotograferade på Galleri Magnus Karlsson under en gallerirunda. I bakgrunden hänger verk av Tommy Hilding.

- och insåg från början mediets potential för att visa konst.
 - Instagram är en så omedelbar plattform – folk kollar ju sin telefon många gånger per dag. Vi curerar Instagramkontot och väljer konsten vi visar där på samma sätt som vi väljer konsten till en utställning.

DET VAR INSTAGRAMKONTOT som ledde till att C-print 2015 började curera utställningar också i fysiska rum. Konstnären Anna Kleberg som följde kontot hörde av sig till bröderna med en idé om musik som ingång till fotografi.

- Vi skrev då om många konstnärer som följde ett slags snapshot-tradition i Nan Goldins eller Wolfgang Tillmans fotspår. Många unga jobbar

med sådant foto, det är en tydlig gren av samtidsfoto som kanske blivit ännu större i och med sociala medier, men vi såg inget sådant på den svenska scenen. Anna var intresserad av hur man kunde gestalta den typen av estetik i det fysiska rummet och frågade oss om vi ville göra en utställning.

Han berättar att det aldrig varit C-prints ambition att arrangera utställningar

- Men det kändes intressant när möjligheten dök upp. Den konsten vi visade saknades på Stockholms konstscen, så det kändes motiverat och angeläget. Sedan fick vi mersmak.

Det började med fotoutställningar, men numera visar C-print ett större omfång av uttryck. På fyra år har de hunnit göra 15 utställningar på olika

platser, många i samarbete med andra aktörer, men ibland helt själva.

- Gör vi en utställning på ett galleri kommer det med en viss struktur och organisation och förhoppningsvis produktionsbudget. Men det är också kul ibland att göra saker helt från scratch, att vara producent i alla led. Det är utmanande i en stad som Stockholm, där allt kostar mycket och där lokaler inte direkt står tomma.

BRÖDERNA HAR ALDRIG tagit ut något arvode för arbetet med C-print. Båda har heltidsjobb, Ashik som redaktör på ett förlag för juridiklitteratur och Koshik på Galerie Forsblom. C-print driver de på kvällar, lunchraster och helger. Initialt gällde nollbudgetsprincipen för alla i utställningsprojektet, berättar Ashik Zaman. Ingen, varken curatorer eller konstnärer, tjänade någonting.

- Vi var tydliga med att det inte handlade om DIY – do it yourself, utan DIT, do it together. Vi gör något tillsammans. Det blir väldigt kreativt, man tvingas hitta på en massa lösningar, be om saker,

låna teknik från institutioner. Nu när vi också gjort några projekt med lite mer pengar känner vi att vi förmodligen nått en tröskel där det är svårt att gå tillbaka till att jobba helt utan resurser, att det går att söka pengar för det vi vill göra.

C-print drivs av lust, säger Ashik Zaman, och av ambitionen att berika den svenska konstscenen med uttryck och teman som den saknar.

- Vi tänker mer och mer kring mångfald. Vi skapade faktiskt nättidningen så att vi skulle kunna skriva om konstnärer från Bangladesh. Båda våra föräldrar kommer därifrån, och vi visste att det händer väldigt mycket där, men vi läste aldrig om det, så vi tänkte att vi skulle skapa förutsättningar för det själva. Det är ju ett bidrag till konstvärlden. Nu känner vi att det queera är väldigt viktigt, att göra produktioner som svarar mot det. Vi är feministiska, icke-normativa och icke-vita, och det är också parametrar som vi jobbar med i vårt urval. Man kan inte alltid svara upp mot allt på samma gång, men vi är alltid medvetna om detta.

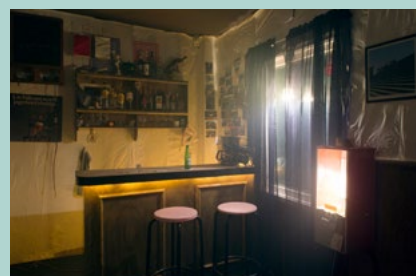
Sofia Curman

Fler arrangörer

Utställningsvy, **STRAINERS VS FILTERS**, Lisa Trogen Devgun & Bernadette Wolbring.

FOTO: JOHAN ÖSTERHOLM

Installationsvy från **Världsberget, del 1**, Mikael Marklund och Erik Lagerwall, januari 2019.

FOTO: DAVID ENG

X

FOTO: FREDRIK ÅKUM

ALTA ART SPACE, MALMÖ

Visar det konstnärerna vill visa.

Öppnade när? 2015.

Drivs av? Stina Malmqvist, André Talborn, Ida Persson, Julia Selin, Matti Sumari, Jens Lindqvist.

Finansieras hur? Saknar finansiering.

Vilket tomrum vill ni fylla?

– Vi ville ha en plats där konstnärer kunde visa vad de ville, det behövde inte vara bra eller färdigt, kanske bara ett experiment. Ingen prestige eller ångest över försäljning. I början sa vi ja till allt, men sen fick vi för många förfrågningar. Våra utställningar är korta, oftast bara en helg, och vernissagen en samlingspunkt för konstnärer i Malmö. Vi har noll budget, alla jobbar gratis. Vi avskyr att skriva ansökningar, så vi har skitit i det.

NEJD, MALMÖ

Kollektiv som vill sudda ut gränsen mellan publik och aktör.

Öppnade när? Oktober 2017.

Drivs av? David Eng, Johan André, Andreas Wallroth, Markus Samnell.

Finansieras hur? Vernissageintäkter, medlemmars egna pengar, sporadiska kommunala bidrag.

Vad är den största utmaningen med att driva en utställningsverksamhet?

– Pengar och tid. Vi har idéer, engagemang, intresse, kunskap och kompetens, men avvägningen mellan brödjobb, eget konstnärskap och Nejds verksamhet är alltid svår. Att jobba ideellt är ett gyllene ok.

GALLERI CORA HILLEBRAND, GÖTEBORG

Utökar Göteborgsscenen med experimenterande galleriform.

Öppnade när? Augusti 2018.

Drivs av? Cora Hillebrand.

Finansieras hur? Stöd från Göteborgs stad samt försäljning av verk.

Vilket tomrum fyller galleriet?

– Jag tycker att det saknades och att det behövs fler utställningsrum i just Göteborg och har en tanke att mer aktivitet på olika konstscener ökar intresset och engagemanget för konsten i stort. Jag drivs av något slags plikt känsla, samtidigt som jag tycker att galleriformen är ett intressant sätt att influera konsthistorien på. Galleriformen som jag bedriver är en hybrid, kan man säga, där galleriets etik är icke-kommersiell men det drivs som ett kommersiellt galleri. Fokus är att lyfta fram intressant konst och konstnärskap och sedan försöka nå ut till köpare och institutioner.

16.11 - 16.2

KONSTHALLEN
KULTURENS HUS
ROFFA FRÅN • LULEÅ

Konsthallen, Kulturens hus Luleå • www.kulturenshus.com/konst

Konstsalongen

Galleri Lagårn i Ullsta
Stjärnhov

9 maj - 7 juni 2020

Konstnärer och konsthantverkare!
Välkomna att ansöka till
den jurybedömda salongen!

Sista ansökningsdag
1 mars 2020

Vi vänder oss till följande län:
Stockholm, Uppsala, Västmanland,
Örebro, Värmland, Västra Götaland
Östergötland och Sörmland

Rabatt på avgiften om du ansöker
senast första januari

Mer info på hemsidan;
www.konstsalong.se

Konstchefens omöjliga uppdrag

Göteborgs konstmuseum har varit utan chef i nästan tre år. I andra kommuner har konstchefer fått sparken, gått in i väggen eller helt enkelt gett upp och bytt yrke. Konstnären har pratat med chefer för kommunala konsthallar och museer om vad som krävs för att lotsa sig själva och verksamheten igenom underfinansiering, svaga förvaltningar och undanglidande politiskt stöd.

TEXT: OLLE NIKLASSON ILLUSTRATION: DENNIS ERIKSSON

Göteborgs konstmuseum är med 70 000 verk det tredje största i Sverige. Man har en samling nordisk konst från förra sekelskiftet som saknar motstycke, centrala verk av Göteborgskoloristerna

och svenska modernister, en bra representation av internationell konst från 1960-talet plus en handfull ikoniska verk som Rembrandts *Riddaren med falken* och Picassos *Akrobatfamiljen*.

Museibygnaden vid Götaplatsen började uppföras 1921, mitt i en lågkonjunktur som var så djup att staden tvingades skjuta på sitt eget 300-årsjubileum i två år, men tack vare donationer från bankdirektör Jonas Kjellberg, skeppsredare Werner Lundqvist samt Renströmska och Fürstenbergiska fonderna kunde museet invigas 1923.

Idag, efter flera års oavbruten högkonjunktur, är museet inne på sitt tredje år utan ordinarie chef. När tjänsten utannonserades efter att Isabella Nilsson sagt upp sig i mars 2017 för att bli Kungliga Konstakademiens ständiga sekreterare hade kulturförvaltningen 14 ansökningar att ta

ställning till. Bland dessa fanns chefer från andra museer, curatorer och meriterade akademiker.

Tjänsten förblev emellertid obesatt. Var ingen kvalificerad, saknades pengar eller var det som bokförläggaren och seniore rådgivaren David Karlsson uttryckte det i en intervju i tidskriften *Fokus* tidigare i år: "Att vara chef för Konstmuseet borde vara ett av de bästa jobben man kan ha, vi pratar om ett av Sveriges bästa museer. Men ingen vill ha jobbet. Folk vill inte jobba i Göteborgs kulturförvaltning. Kulturpolitikens problem blir synligt i sådant, i rekryteringar av centrala tjänster."

Pontus Hammarén, en av de sökande, hade då varit intendent för konsthallen i Skövde, vikariat som ansvarig för konsthallen vid Bohusläns museum, varit verksamhetsledare för konsthallen i Alingsås och gjort sex år som chef för Borås konstmuseum.

Pontus Hammarén berättar om ett möte tidigt i karriären där den legendariske kritikern och författaren Folke Edwards förklarade: "Kulturen är politikens soptipp. Där hamnar de som inte har någon makt." Kanske är det orsaken till att det inte har varit de kommunala kulturpolitikerna

- Pontus Hammarén främst haft problem med, mer de snåla budgetarna.
Att kulturchefen i en kommun spelar en viktig roll för hur konstlivet ser ut behöver knappast sägas, och här blev Pontus Hammarén positivt överraskad av Olle Andersson i Alingsås inför planeringen av Andre Serranos *A history of sex*, en utställning som hade provocerat så till den grad att den vandaliserats på Kulturen i Lund.
– Kulturchefen hade rötter i frikyrkan, och av flera skäl tyckte jag det kunde vara bra om jag visade honom några av de mycket explicita bilderna, men han sa bara: ”Det där lägger inte jag mig i. Det är din sak.” Det förtroendet uppfattade jag som mycket professionellt, och den inställningen är naturligtvis också viktig om man som museichef ska våga något.
Det stora problemet med att leda en kommunal konstinstitution, menar han, är känslan av att malas ner i den kommunala sektorn där möten avlöser varandra och allt mindre tid blir över till kärnverksamheten.
– Det är svårt att behålla en stark glöd inför det man tror på inom konstfältet och att försöka genomföra det. Det är många viljor som ska jämkas ihop om båten ska gå åt ett håll.
Att bli ifrågasatt är däremot en del av jobbet, och Pontus Hammarén betonar samtidigt att det viktiga är att bemöta kritiken.
– Det handlar om att vara förberedd och ha klara tankar om vad uppdraget handlar om. Framför allt måste museicheferna ha sitt mandat där det konstnärliga är prioriterat, annars får vi skuggfigurer som ledare och en anonym och urvattnad soppa i utställningarna.
En annan egenhet med den offentliga konstsektorn är att det kan vara Sveriges minsta arbetsmarknad, så när Pontus Hammarén inte blev chef för Göteborgs konstmuseum valde han att kliva av chefståget och är idag gallerist i Göteborg.

”Det handlar om att vara förberedd och ha klara tankar om vad uppdraget handlar om.”

Pontus Hammarén

En helt annan erfarenhet av kommunpolitiker har Bengt Olof Johansson, chef för Kalmar konstmuseum mellan 2009 och 2016. Han hade visserligen en professur från Konsthögskolan Valand i bagaget men arbetade som fri konstnär och betraktade rekryteringen som ett tecken på nytänkande från museets huvudman, Kalmar konstförenings sida.
– Jag tyckte att det var modigt av dem att anställa en konstnär. Chefsposter brukar tillsättas med konstvetare eller andra akademiker.
Att Bengt Olof Johansson överhuvudtaget sökte jobbet berodde på konstföreningens välformulerade och intressanta måldokument som bland annat innehöll en vision om ”att vara en tydlig röst i det offentliga samtalet” och ha målsättningen att ”främja debatt, kontakt och kommunikation kring konstens olika former och att stimulera människors kreativitet, reflektion och kritiska tänkande”.
På plats märkte han emellertid att måldokumentet inte var förankrat i varken föreningen, bland personalen eller verksamheten i stort. Det var ett gammalt museum som flyttat in i en ny byggnad. Bengt Olof Johansson hade heller inte insett den fulla vidden av svallvågorna efter en debatt om den Kasper Salin-prisade museibygnaden som var så infekterad att personer i konstföreningen svurit på att aldrig sätta sin fot i den svarta kuban. Än värre var förväntningarna från kommunens sida och dess starke man Johan Persson som drömde om ett Louisiana på Smålands ostkust.
– Jag försökte förklara att en turistsatsning i nivå med ett Louisiana kräver utställningar med en helt annan budget än den vi hade, både när det gäller samtidskonst och historiska utställningar, men det fanns ingen som helst förståelse för det.
Driften av det nya museet var dessutom mycket dyrare än beräknat, varför Bengt Olof Johansson valde att inte prioritera dyra historiska utställningar. I stället gjorde han bland annat den första genomlysningen av svensk konceptkonst och introducerade konstnärskap från nordöstra Europa, helt i enlighet med konstföreningens måldokument.
– Vi skapade ny publik eller öppnade för den publiken som inte hade kommit tidigare men vi fick också kritik från det konservativa Kalmar: ”Ånej, inte en polack till”.
Inom konstföreningen var man missnöjd med att Bengt Olof Johansson inte lät dem styra

verksamheten som de tidigare varit vana vid, och kommunstyrelseordföranden var missnöjd med besöksiffrorna. Till slut sa föreningens styrelse upp Bengt Olof Johansson med omedelbar verkan i mars 2015.
– Någon motivering har jag fortfarande inte fått men publiksiffrorna var det man pekade på.
Reaktionerna lät inte vänta på sig. Curatorer och konstnärer bokade av utställningar, och konstnärerna Åsa Jugnelius och Johanna Karlin hoppade av styrelsen i protest. Till slut bad styrelsen Bengt Olof Johansson komma tillbaka.
– Först ville jag bara be alla dra åt helvete men stödet utifrån och från personalen, plus att jag hade ett väldigt bra program som alla förstod att bara jag kunde rädda, gjorde att jag gick tillbaka och slutförde det jag hade påbörjat med en gräns till mars året efter som jag själv satte.
Exemplet Kalmar visar att man klarar sig utan giltiga skäl om man vill göra sig av med chefen för en konstinstitution. Annars torde ekonomin vara det effektivaste verktyget i lådan. Den vägen kan man undvika besvärande diskussioner om såväl konstuppfattning som politik och armlängds avstånd.
Den borgerligt dominerande Regnbågskoalitionen i Sigtuna drev nedläggningen av Konsthall Märsta som en valfråga 2017 och ställde samtidskonsten mot en mötesplats för pensionärer. Ett drygt halvår efter valvinsten monterades rent bokstavligt ordet konsthall ner från fasaden och ersattes med träffpunkt. Ett år efter stängningen står lokalerna enligt P4 Stockholm oftast tomma.
I Gävle kommun, som länge har haft en stark position inom svensk samtidskonst, har man på senare år också skurit i utgifterna. Det finns långtgående planer på att lägga ner Gävle konstcentrum, som driver stadens konsthall och ansvarar för den offentliga konsten, och kulturförvaltningen har fått i uppdrag att undersöka konsekvenserna av avvecklingen. Björn Norberg, som för två år sedan började jobba i Gävle som intendent för offentlig konst, berättar att Gävle konstcentrum gick in i året med ett minus på 150 000 kronor. Samtidigt har en stark tillväxt i kommunen under de senaste åren inneburit många offentliga konstprojekt under enprocentsregeln, men underhållet av konsten har märkbart försumrats: för 2019 fanns bara 15 000 kronor budgeterat för all offentlig konst inklusive löskonst.
– Med noll kronor i utställningsbudget har du helt enkelt inte råd att arbeta med offentlig konst, säger Björn Norberg.

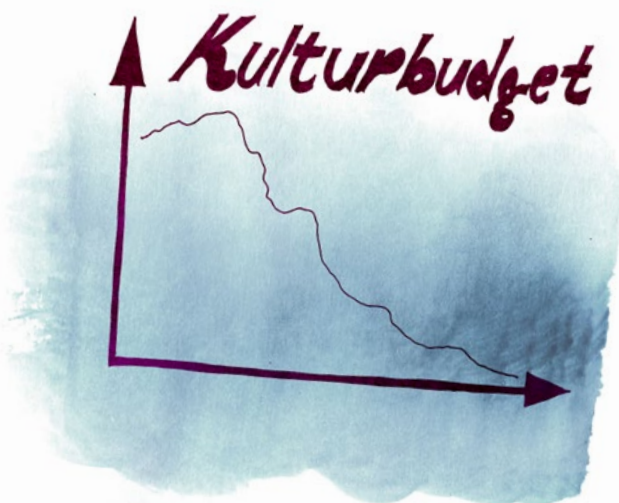
”Jag försökte förklara att en turistsatsning i nivå med ett Louisiana kräver utställningar med en helt annan budget än den vi hade, men det fanns ingen som helst förståelse för det.”

Bengt Olof Johansson

Gävle konstcentrums ekonomi hade sett ännu värre ut om inte samtidigt två och en halv tjänst varit vakantsatta. Under rådande förutsättningar är det svårt att få folk att jobba kvar och lika svårt att locka den kompetens som saknas i kommunen. Också för Björn Norberg blev situationen till slut ohållbar.
– Det skulle behövas två, tre tjänster för mitt jobb – jag jobbade 80 procent. Det går ut över hälsan till slut.
I mars 2019 sa Björn Norberg upp sig från sin tjänst. Fortfarande har Gävle kommun inte hittat någon kvalificerad ersättare.

Ien annan del av landet måste SD-ledda Sölvesborg nästan beundras för sin synkronisering. Samma dag som kulturchefen Sofia Lenninger gjorde sin sista arbetsdag hade Rolf Hans Berg, ordförande i kultur nämnden och mannen som myntade uttrycket menskonst, bokat ett möte med den lokala konstföreningen för att informera sig om verksamheten. Sofia Lenningers avgång var allt annat än frivillig, och ordföranden i Sölvesborgs konstförening, Karin Maltestam, var naturligtvis orolig för vad som skulle hända med konsthallen som drivs i föreningens regi.
– Vi presenterade konsthallen och våra utställningar och förklarade att allt arbete var ideellt och att konsten vi köper för medlemsavgifterna sedan lottas ut – vi brukar köpa för runt 10 000 kronor per utställning. Men jag vet inte om han ville

► förstå. Rolf Hans Berg påpekade att vår kulturför-
ening är den som får mest bidrag i kommunen,
och allt han undrade över var vad som skulle
hända om vi tvingades dra in på hälften av vårt
stöd.

Sommaren 2016 efterträdde Joanna Sandell-
Wright Bengt Olof Johansson som chef för Kalmar
konstmuseum. Tio år tidigare hade hon rekryte-
rats till Botkyrka konsthall, först som konstsekre-
terare, innan hon blev konsthallens chef.

Fördelen med kommunala konsthallar, menar
Joanna Sandell-Wright, är att det går relativt
snabbt att genomföra förändringar och att de ofta
befinner sig nära konstfältet. Nackdelarna är att
ekonomin snabbt kan krympa i en lågkonjunktur
men också problemet med klåfingriga tjänstemän
och politiker.

– En studie häromåret visade att tjänsteperso-

*”Det skulle behövas två, tre
tjänster för mitt jobb – jag
jobbade 80 procent.”*

Björn Norberg

nerna faktiskt är ett större problem än politikerna,
som många gånger har en god förståelse för vad
armlängds avstånd innebär, och det kan jag känna
igen.

När Joanna Sandell-Wright kom till Kalmar
var hennes ambition inte så mycket att förändra
utställningsprogrammet som att agera samtids-
konstevangelist, en uppgift hon ägnade två dagar
i veckan åt.

– Jag jobbade jättemycket med föreningslivet.
Alla som ville ha en föreläsning eller en träff fick
det: kyrkans boksällskap, senioruniversitetet,
intresseorganisationer, hembygdsförbund. Jag
tackade ja till alla intervjuer, också om helt andra
frågor, men drog alltid kopplingarna tillbaka till
konstområdet.

Ekonomin var dålig men hon höll hårt i
pengarna, curerade själv utställningar och satsade
mycket på den egna organisationen. Inte minst
höjde hon personalens löner.

– Det kan ju låta helt tokigt att höja löner när
man har problem med ekonomin men det bidrog
faktiskt till hela förändringen på museet.

Besökstalen ökade och ekonomin blev bättre,
vilket inte gick andra kommunledningar förbi, och
2018 fick Joanna Sandell-Wright ett erbjudande
om att ta över Södertälje konsthall. Man hade en
kulturchef som var intresserad av att bygga en
konstscen, Grafikens hus var kopplat till konst-
hallen, och i regionen fanns ett nätverk av andra
konsthallar, museer och kollegor.

Men Joanna Sandell-Wright belyser också ett
problem som kan vara inbyggt i framgången.

– Ju bättre det går, desto svårare blir det att inte
instrumentalisera konsthallen. Ju mer tongivande
en verksamhet blir, desto fler vill äga den eller
skapa synlighet genom den, och där måste politi-
ker och tjänstemän lämna institutionerna i fred
och inte lägga sig i val av konstnärer eller utställ-
ningar. Det är något man som chef måste kunna
navigera i.

Sommaren 2017 tog Göteborgs
kulturförvaltning ett nytt initiativ
i chefsfrågan och intervjuade tre
personer som inte fanns bland
de första fjorton. Joanna Sandell-
Wright var en av dem.

– Min upplevelse var att man
skulle behöva ganska stora resurser för att lyfta in
museet i framtiden. Det förutsätter då att staden
verkligen backar upp en som chef, men istället

framhöll man under intervjun hur duktiga man
var på att göra externansökningar: 80 stycken för
extern finansiering, och det lyftes upp som ett gott
exempel. För mig är det inte hållbart att basera
den offentligt finansierade kulturen, kärnverk-
samheten, med externa pengar. Jag var faktiskt
chockad efter mötet.

Joanna Sandell-Wright kände att hon inte var
rätt person för jobbet, och hon är övertygad om att
känslan var ömsesidig.

Ytterligare en person, anställd vid ett nordiskt
museum, intervjuades och här stämde allt ända
tills man kom till frågan om lön. Kulturförvalt-
ningen erbjöd två tredjedelar av personens
aktuella lön, trots att det var en chefstjänst, att det
tillkom resor, eventuellt dubbla boenden etcetera,
och så rann också det potentiella chefskapet ut i
sanden.

Efter de sista misslyckade
rekryteringsförsöken 2017 blev
Anna Hyltze tillförordnad chef
för Göteborgs konstmuseum.
Anna Hyltze var inte bland de
sökande i första omgången,
eftersom hon då trivdes bra
med sin roll som enhetschef för utställningar och
samlingar på museet.

Att det tillfälliga chefskapet dragit ut på tiden
beror inte minst på att finansieringen för den
sedan länge planerade om- och tillbyggnaden av
museet inte fått klartecken från kommunen, och
före dess söker man ingen ny chef. Åtminstone
inte offentligt. Problemet är pengarna. Projek-
tet beräknas kosta 835 miljoner kronor, men
Göteborgs stad är inte beredd att stå för mer än
drygt hälften, 380 miljoner, resten måste sökas på
annat håll.

Anna Hyltze är försiktigt defensiv när jag ber
henne beskriva känslan av att befinna sig i ett
limbo mellan förra chefens uppsägning och en
ombyggnad.

– Utmanande. Spännande och ... Ja.

Att finansiera kommunala verksamheter med
externt kapital har varit så intimt förknippat
med Göteborgs ekonomi att det för många blivit
en självklarhet – museibygget 1923 är bara ett
exempel bland väldigt många. Och där Joanna
Sandell-Wright såg uppenbara risker i det kommu-
nala engagemanget ser Anna Hyltze arbetet med
att hitta finansörer och sponsorer som en nödvän-
dig del av sin tjänst.

*”Det kan ju låta helt tokigt att
höja löner när man har problem
med ekonomin men det bidrog
faktiskt till hela förändringen på
museet.”*

Joanna Sandell-Wright

– Hela verksamhetsbudgeten är beroende av
självfinansiering.

Anna Hyltze vill inte gå in på hur hon själv
tänker agera den dagen tjänsten utlyses. ”Det
beror på”, säger hon bara, och väljer istället att
beskriva museets framtid i två olika scenarier som
man får anta kommer att avgöra hennes val.

– Det handlar om stadens ambitionsnivå.
Antingen har du en byggnad som stöttar verksam-
heten, som ger en god arbetsmiljö och säkerhet
för verken och dem som arbetar här, och som ger
möjlighet att på olika sätt arbeta med program
och pedagogik. Eller så blir det lokala museet utan
internationella utlån, utan utställningar utifrån
och utan att använda samlingen utifrån vad den
skulle kunna användas till.

Det ska fan vara konsthallschef i en värld
där New Public Management regerar, med
en krympande personalstyrka som samtidigt
ska slåss för både konsten och sin hälsa, i en
verksamhet som ifrågasätts och måste försva-
ras mot fotbollsplaner, skolmat och bibliotekets
öppettider. Lägg till ett klimat där kulturpolitiken
lämnats i händerna på en tacksam ytterhöger
och med en arbetsmarknad som med mycket
få undantag saknar karriärmöjligheter. Det står
alltmer klart att den som lyckas navigera i den
världen är en sällsynt mångbegåvning.

Och Göteborgs konstmuseum – hur kommer det
att gå där? Med tanke på hur kulturförvaltningen
hanterat chefsrekryteringen till museet skulle det
förvåna om de överhuvudtaget får någon kvalifi-
cerad att söka tjänsten. Och det vore tråkigt. Det
är inte museet det är fel på. Tvärtom. ●

”När afrikansk konst finns överallt har vi tappat vår relevans”

Touria El Glaoui startade konstmässan 1-54 som vill vara en plattform för afrikansk konst i en västerländsk konstvärld.

När och hur föddes idén om 1-54?

– Jag började att tänka på 1-54 kring 2011, sedan tog det drygt två år att få ihop allt. Med mitt dåvarande jobb tillbringade jag mycket tid i Afrika, framför allt i Kenya, Nigeria och Sydafrika, och jag var imponerad av konsten jag stötte på där. Jag insåg att jag aldrig såg några av dessa fantastiska konstnärer representerade någonstans i Europa, varken i gallerier eller på större utställningar. Jag tyckte att det behövdes en plattform som kunde uppmärksamma dem, tillgängliggöra deras verk här och bistå med vägar för att deras skapande ska bli inkluderat också i det västerländska narrativet om samtidskonst.

Mässan har funnits sedan 2013. Har du sett intresset för afrikansk samtidskonst ändras i Europa sedan dess?

– Absolut. Nu är det som att alla vill visa upp sig med afrikanska konstnärer. Men det är många steg som saknas. Proportionen afrikansk konst i västerländska kontexter är fortfarande väldigt liten. Det finns ett rikare utbud och en större entusiasm idag – men bli inte förblindade av det. Jämfört med

FOTO: VICTOR JULES RAISON

Touria El Glaoui startade 2013 konstmässan 1-54 som en reaktion på en kraftig underrepresentation av afrikansk konst på den internationella konstmarknaden.

hur stor uppmärksamhet västerländsk konst får globalt är det fortfarande mycket obalanserat.

Hur har 1-54 förändrats sedan 2013, förutom att ni har vuxit er större?

– Nu har vi två nya mässor, en i New York och en i Marrakech. 1-54 Marra-

kech är vårt senaste tillskott och hölls år 2018, men vi har länge haft som ambition att ha närvaro i Afrika. Vi möttes av stort stöd från lokala nätverk och kulturplattformar. Det känns som att vi numera når ut till fler olika curatörer och producenter, som kommer till vår mäsas för att plocka upp konstnärer och göra fantastiska projekt med dem någon annanstans.

– Vi är, från början och fortfarande, framför allt en kommersiell plattform. Vi väljer gallerier baserade på vad vi tror att publiken i London, New York eller Marrakech kan tänkas gilla. Vi vill inte att konstnärer ska komma hela vägen till 1-54 och sedan inte sälja någonting. Men jag tycker att vi lever i spännande tider, nu när vi klarar av att göra lyckade mässor varje år, på alla tre platserna.

1-54 London hålls varje år i The Somerset House, vars byggnad en gång huserade den brittiska flottan. På vilka sätt påverkar detta arv 1-54?

– Under 1-54:s första upplaga sa en av de deltagande konstnärerna till mig att det var ett tjustigt sätt att sluta cirkeln. Den här byggnaden användes för att

Till vänster: Textilsulpturer av Mary Sibandes i utställningen *I Came Apart At The Seams*. Nedan: Guidad tur framför Aida Mulunehs fotografier.

VERK

KILUANJI KIA HENDA
The Fortress – The Building Series IV, 2019

importera varor från Afrika – ibland till och med slavar – men nu kan vi återkomma till den med stolthet, för att visa upp det vi gör bäst. Vår talang. Vår kreativitet. På ett liknande sätt hade vi ett verk av konstnären Zak Ové, som hade uppdraget att göra en skulptur till gårdsplanen framför Somerset House år 2016. När han läste på om byggnadens historia fick han reda på att när drottning Anne bodde här på 1600-talet arrangerade hon en bal med temat afrikanska kungar och drottningar. Alla gäster kom i vad vi idag skulle kalla blackface. Zak Ové drogs till idén att med stolthet och frihet komma tillbaka till en byggnad med grov, kolonial historia, och istället vara den som invaderar byggnaden. Det går inte att glömma historien, den är tyvärr där, så det handlar om olika sätt att hantera den kritiskt.

I år fyller 1-54 sju år. Hur bygger man en hållbar organisation?

– Det är mycket svårt, framför allt att få det att gå ihop ekonomiskt. Jag kommer inte från en bakgrund med massa kapital, du vet typen ”jag slänger in en miljon i min konstmässa”. Jag

har behövt hitta sponsorer till varje mäsas, och varje år måste vi börja om nästan från början. Oftast är det större företag som har varit våra huvudsponsorer. Ett sponsorskap handlar såklart om pengar. De betalar för att få synlighet för sitt varumärke, och vi måste verkligen jobba hårt för att få fram ett förslag, som blir värdefullt för både oss och dem.

– Det är det tuffaste med hela den här erfarenheten. Det är någonting som jag har byggt och när jag får ett nej tar jag det väldigt personligt. Och så måste jag le och säga ”det är lugnt, nästa gång”. Men så är det i hela konstvärlden. När jag pratar med till exempel folk på Tate har de samma erfarenhet, så jag känner mig inte ensam.

Hur föreställer du dig framtiden för 1-54?

– Jag tror att vi kommer att ha en viktig roll de kommande fem åren i att ta afrikansk samtidskonst till platser som inte har tillgång till den än. Det globala narrativet är som sagt väldigt obalanserat. Under åren som kommer är det vårt jobb att ta oss till internationella konstmässor och se till att de här gallerierna är integrerade inte bara i vår mäsas, utan på fler och bredare plattformar. Om balansen rätas ut, det vill säga om vi kommer till dagen när afrikanska konstnärer finns överallt, har vi tappat vår relevans. Då är det dags att tacka för oss. Men som det ser ut nu verkar det dröja.

Fanny Wendt Höjer och Cecilia Nyman

KONSTENS EKONOMISKA MOMENT 22

Flera av världens mest framstående konstnärer har de senaste åren vägrat visa sin konst på kulturinstitutioner av politiska skäl. De vägrar bli associerade med de storföretag som i allt högre grad sponsrar konsthallar och museer, och slipper därmed blunda för oetiska affärer. TEXT: FRIDA SANDSTRÖM

I SLUTET AV OKTOBER meddelade konstnären Hito Steyerl att hon inte vill att hennes verk visas vid statliga kulturinstitutioner i Tyskland, förrän den tyska regeringen fördömer Turkiets aggression i Kurdistan. Det är inte första gången som Steyerl gör politiska uttalanden både i och omkring sin konst. Men vad är det egentligen för konstinstitutioner som Steyerls och andra konstnärers konstverk visas på? Själv menar hon att det är enkelt att avläsa – det räcker med att titta på nyare museers namn, ofta döpta efter bidragsgivare som sätter den indirekta politiska agendan. ”Varför skulle någon kulturinstitution namnges efter sina bidragsgivare, istället för konstnärer forskare eller andra personer som bidragit till fältet”, frågade sig Steyerl i en intervju med tidskriften Ocula i oktober.

Steyerls kommentar är signifikant för en ny typ av institutionskritik i konstvärlden, som berör konst- och kulturinstitutioners finansiella, etiska och arbetspolitiska relationer och ställningstaganden. Redan 2018 avbröt Nationalgalleriet i London och Van Gogh-museet i Amsterdam all ekonomisk kontakt med oljeföretaget Shell, efter år av protester mot konstspansorn. Ett annat exempel är konstnären Nan Goldin, som 2018 skrev ett öppet brev till konstinstitutioner som finansieras av den amerikansk-brittiska Sacklerfonden – vars förmögenhet springer ur den så kallade opioidkrisen i USA. Goldin är en av de tusentals amerikaner som blev gravt beroende av det smärtlindrande och narkotikaklassade läkemedlet Oxycotin.

I en serie fotografier som publicerades tillsammans med hennes text gestaltar Goldin sin egen historia, vari flera av hennes vänner gått förlorade i sitt missbruk. ”Jag blev beroende över en natt”, skriver hon. Året därpå återlämnade South London Gallery 125 000 pund till fonden och avslutade all ekonomisk kontakt med Sacklerfamiljen. Flera kulturinstitutioner tar efter, och i slutet av oktober valde de två Londonteatrarna Roundhouse och Donmar Warehouse att avstå från bidrag från fonden.

Men konstnärer och kulturarbetare nöjer sig inte med att uttala sig om kulturinstitutionernas ekonomiska förhållanden. De kartlägger även institutionernas egenskaper som arbetsgivare, producenter och konstförmedlare. Arbetet går i linje med tidigare rörelser såsom sjuttioalets Art Workers' Coalition i New York, som satte press på bland annat Moma att genomföra ekonomiska reformer. Trots generösa bidrag från oljemagnater kvarstår de ekonomiska klyftorna, och i maj 2019 spreds det interaktiva Exceldokumentet ”Arts + All Museums Salary Transparency 2019” världen över, där ersättningsnivåer vid världens konstinstitutioner kartlades. Redan 2017 lanserades plattformen Future Climates av curatorerna Antonia Alampi och iLiana Fokianaki. Den

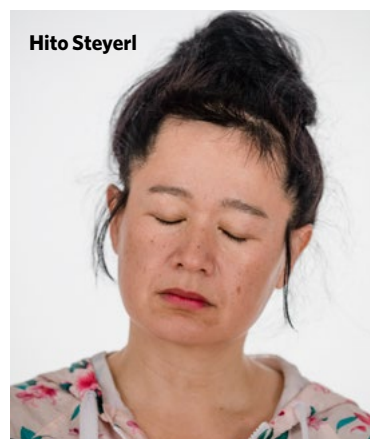

FOTO: TREVOR PAGLEN

FOTO: GETTY IMAGES

kartlägger ekonomiska förhållanden för mindre kulturinstitutioner och enskilda kulturarbetare samt föreslår hållbara och etiska organisationsformer som alternativ. iLiana Fokianaki, grundare av Atengalleriet State of Concept, säger att initiativet sprang ur år av prekärt kulturarbete och frustration därefter.

MEST OMTALAT i år är ”tårgasbiennalen”, som konstnärerna Hannah Black, Ciarán Finlayson och Tobi Haslett kallade 2019 års upplaga av Whitneybiennalen. De syftade till Whitneymuseets före detta styrelseledamot Ryan B. Kanders, vars dotterbolag producerar tårgas – vilket orsakade stora konstnärliga protester. Kanders slutliga avgång i juli öppnade dammluckor i konstvärlden, och i oktober lanserade konstnärerna Ahmet Ögüt och Burak Arikan den digitala plattformen ”Code of

Acquisitions”. Det är ett öppet nätverk för information från kulturarbetares upplevelser i mötet med kulturinstitutioner.

– Fastän de flesta som är aktiva i konstvärlden känner till att det ofta förekommer missförhållanden är det sällan som dessa förhållanden offentliggörs eller kartläggs. Det skulle slå alltför hårt mot mindre institutioner eller privatpersoner, förklarar Ögüt och Arikan, som därför ansåg det akut att lyfta både positiva och negativa förhållanden vid konstinstitutioner och gallerier.

I en publik databas som visualiseras i en växande graf kartläggs institutionernas etiska förhållanden, gällande såväl censur som rasism, misogyni eller ekonomiska förhållanden.

– Där samlas både existerande kartläggningar från tidigare initiativ, och nya data – som vem som helst enkelt kan ladda upp online. På så vis skisseras en helhetsbild, vilket tidigare saknats, förklarar Ögüt och Arikan.

Enligt Fokianaki tycks kulturarbetare idag vara mer angelägna om att diskutera sina arbetsförhållanden, medan förmågan att samarbeta mellan de aktivistiska initiativen är sämre.

– Vi måste vara i dialog mellan de institutioner och infrastrukturer som vi arbetar genom. Men eftersom de flesta initiativ av detta slag drivs på ideell basis blir arbetet av naturliga skäl långsammare och prekärare.

Om aktivismen istället skulle understödjas av offentliga eller privata medel skulle genast frågan om hur etiskt försvarbara dessa skulle vara genast följa, och konstvärldens ekonomisk-politiska moment 22 blir åter uppenbart. ●

TRE AKTUELLA KONSTNÄRS-PROTESTER

Whitneybiennalen

Efter att konstnären Michael Rakowitz, nu aktuell med en utställning på Malmö konsthall, valde att dra tillbaka sin medverkan i 2019 års upplaga av Whitneybiennalen följde sju andra konstnärer med. Om detta skrev Konstnären i nr 3 2019, då konstgruppen Forensic Architecture intervjuades. Kravet som konstnärerna ställde var att Whitneymuseets styrelseledamot Ryan Kanders, som äger företaget The Safariland Group, skulle lämna sin post. Safarilands dotterbolag Defense Technology producerar och distribuerar tårgas, vilket Forensic Architecture synliggjord i sitt kriminalteknologiska verk vid biennalen. I somras lämnade Kanders sitt förtroendeuppdrag.

Shellkonflikten

Under flera år möttes Nationalgalleriet i London med häftig kritik för den sponsring från oljebolaget Shell som de mottog. 2012 installerade bland andra Greenpeace en 40 meter lång banderoll på galleriets tak, med orden ”Det är ingen oljemålning”, med hänvisning till Shells borrhål i Arktis. 2018 medgav Shell att deras finansiella relation med nationalgalleriet skulle avslutas, eftersom företaget istället ville understödja en framtida generation genom ett eget utbildningsprogram. Strax därefter avbröt en rad museer sin relation med företaget.

W.A.G.E.

W.A.G.E. (Working Artists and the Greater Economy) är en New York-baserad aktivistisk organisation som sedan 2008 verkar för att etablera hållbara ekonomiska relationer mellan konstnärer och uppdragsgivande konstinstitutioner. I början av året skrev W.A.G.E. ett öppet brev till konstnärer som planerar medverka i kommande Whitneybiennaler, att vägra medverka till dess att museipersonalen erbjuds arvode enligt W.A.G.E.s krav. W.A.G.E. har även initierat ett certifikat för icke-vinstdrivande konstinstitutioner och organisationer som avoderar konstnärer enligt organisationens egen standard. Läs mer på wageforwork.com

Konstvärldens *dolda*isar

Utan dem skulle konstvärlden sluta snurra. De packar ömtåliga skulpturer, hänger enorma verk, retuscherar målningar och dokumenterar utställningar. KONSTNÄREN har pratat med fyra personer som jobbar bakom kulisserna.

TEXT: JENNY DAMBERG

”Man behöver vara en MacGyver”

CARL-HENRIK ANDERSSON,
TEKNIKER, RÖDA STEN KONSTHALL
I GÖTEBORG.

Beskriv en typisk dag på jobbet!

– En sådan finns faktiskt inte. Arbetet kan delas upp i två faser, installations- och planeringsfas. De skiljer sig mycket från varandra.

Installationsfasen måste vara intensiv. Men vad gör ni under planeringsfasen?

– Jag jobbar mycket med curatören och producenten i planeringen för kommande utställningar. Jag och min kollega, som jobbar 75 procent, sköter också själva fastigheten. Det handlar om sådant som ventilation, vatten och värme.

Hur blev du tekniker?

– Jag jobbade med en kille i Malmö som hyrde ut personal till scenbyggen, konserter och sådant. Han gav mig ett nummer att ringa när jag flyttat till

FOTO: ATTILA URBAN

Göteborg, och det gjorde jag. På det bananskalet är det. Jag har varit här i snart tretton år.

Vilka egenskaper gör en tekniker till en bra tekniker?

– Man behöver vara en MacGyver, man behöver kunna jobba med

ingenting och göra storverk. Det låter klyschigt kanske. Men man måste vara påhittig. Speciellt om det inte finns resurser. Vi gör det mesta inhouse. Allt snickeri till exempel.

Vad är det svåraste du har gjort i jobbet?

– Tekniska svårigheter går alltid att lösa. Det finns alltid folk som vet mer än en själv. Google finns. Det svåraste är att jobba med personer som saknar begränsningar, som går över budget och trycker in ett fyraveckorsprojekt på två veckor.

När du besöker utställningar, ser du det bakomliggande arbetet?

– Ja. Jag tittar sällan på konst som en vanlig besökare gör. Jag tänker på placering, upphängning, kanske var eluttaget sitter. Jag är arbetsskadad. Finns det några ställen eller tillfällen där du blivit imponerad av vad andra tekniker har genomfört?

– Det gör det absolut. Jag återvänder ofta till Venedigbiennalen, där det alltid finns utrymme att bli impad. Men den egentliga anledningen till att jag blir det är ju deras resurser. Jag är osäker på ekvationen, men pengar löser väl ungefär lika många problem som de skapar.

FOTO: ÅSA LUNDÉN/MODERNA MUSEET

”Jag är noggrann. Jag är millimetermänniska”

TOVA BJURSTRÖM, PACKMÄSTARE, MODERNA MUSEET I STOCKHOLM

Hur ser dina arbetsdagar ut?

– Jag brukar vara först på plats. Jag kommer kvart i sju. Då sätter jag på kaffe till oss på avdelningen och sätter sedan igång. Jag kollar igenom mejl och databasen vad som händer angående transporter, går igenom packlistor, har regelbunden kontakt med konservatorer, registratorer och övriga tekniker på avdelningen beroende på om det är utlån, deposition, nyförvärv eller utställning på gång. Sedan packar jag eller inreder någon låda. Det förekommer även registrering i databasen och lastningar vissa dagar.

Hur packar man konst på ett professionellt sätt?

– Det beror på vad det är för verk. Det kan vara vad som helst i den samtida konstvärlden. Det kan vara ett usb-minne, det kan vara Robert Rauschenbergs *Lermusan* (en flera kvadratmeter stor bassäng av bubblande gyttja, reds anm). Måleri packas face down om det är en

bra inramning, teckningar och pappersverk face up. Det beror på att man kanske inte vet hur de är monterade. Är det ömtåliga ytor med färgtoppar eller ett verk som inte har någon ram så använder vi transportram. Till vissa skulpturer använder vi transporthäck. När jag packar verk som måleri, fotografi, pappersverk och vissa skulpturer, så packar jag med tyvek, en mjuk vit duk. Sedan slät plast eller bubbelplast som förseglas, det vill säga att alla skarvar tejpas. Det är viktigt. Vi packar med bubblorna utåt på bubbelplasten. Det finns en minimal risk att de gör avtryck om de är åt fel håll, även om vi alltid har ett material emellan.

Vad gör dig till en bra packmästare?

– Jag är noggrann. Jag är millimetermänniska. Erfarenhet. Det är också bra att man kan planera, eftersom det är många deadlines. Det är ett tungt arbete så det är bra om man är stark. Både verk och lådor kan vara tunga att lyfta.

Du jobbar också en del som kurir. Berätta!

– Ja. Det är något som i mesta möjliga mån hålls hemligt, men det är ju inte så svårt att räkna ut att verken ibland reser. Uppgiften är att se så att verken behandlas varsamt under transport. Väl framme väntar man i 24 timmar med upppackningen, så att lådan hinner aklimatiseras. Då är man med och packar upp, synar verken och installerar.

Vad är det bästa med ditt jobb?

– Att göra snygga, skräddarsydda packningar, framför allt till skulpturer. Jag uppskattar även mötena med folk från hela världen. Som när jag var i Mexiko med en Picasso och av en slump fick luncha med Frida Kahlos systerdotter Cristina.

Händer det att du drömmer jobbrelaterade mardrömmar?

– Aldrig. Det är inget som går sönder. Jo, en gång, förresten, på 1990-talet. Då hade vi lånat in ett jättestort fotografi som var packat i sin låda. Den måste ha lyfts med truck från ena kortsidan, och glaset hade spräckts eftersom lådan hade blivit sönderklämd. Därför är det bra att ha med en kurir som kan bevaka lådans färd.

FOTO: ANNA BANK

”Man måste ha klart för sig vad konstverket är avsett att vara”

CHRISTINA GRÅBE, MÅLERI-KONSERVATOR, KULTURMAGASINET/ HELSINGBORGS MUSEER

Beskriv en vanlig dag på jobbet!

– Utöver själva konserveringsarbetet har jag rätt mycket administrativa arbetsuppgifter. Jag arbetar med vår databas och vår hemsida, vi publicerar oss på Facebook och ingår i konstellationer för säkerhetsarbetet på museet. Vi är också med vid inköp av konst till kommunen och i planeringen inför utställningar där våra samlingar ingår på Dunkers kulturhus. Vi konservatorer avsynar också alla utställningar på Dunkers, vilket innebär att vi kontrollerar om några skador finns på inlånade konstverk vid ankomst och vid utställningens slut.

Vilken typ av verk konserverar du?

– Jag arbetar med bemålade föremål. Det är mest måleri på duk och pannå, men också sådant som förgyllda ramar, bemålade skulpturer, konst på papper och kulturhistoriska bemålade föremål.

Ni sköter också underhållet av den offentliga konsten i kommunen. Berätta.

– Det rör sig dels om sådant som finns inomhus, främst på skolor och äldreboenden, dels om en hel del skulpturer på stadens gator och torg. Där handlar det mycket om rengöring.

Vilket är det ur konservatorisk synpunkt bästa materialet för skulpturer?

– Det finns fördelar och nackdelar med alla material. Sten håller väldigt bra, men det är också skört på något sätt. Brons är beständigt, men det kan också drabbas av korrosion. Generellt vet vi mer om de äldre materialens egenskaper och hållbarhet och mindre om nya material och deras åldersegenskaper.

Det finns ingen underhållsfri konst?

– Nej, det finns det nog faktiskt inte.

Vilka redskap använder du?

– De viktigaste redskapen är fickklampa, lupp och förstoringsglasögon. Innan man startar själva konserveringen är det viktigt att undersöka föremålet. Man måste ha klart för sig vad konstverket är avsett att vara och vad det

består av. Hur såg det ut från början? Hur sitter materialen ihop? Vi försöker att arbeta med reversibla material. När vi gör retuscher arbetar vi alltid med reversibla färger som man kan få bort igen.

Vilket är det svåraste uppdrag du har ställts inför som konservator?

– Innan jag började här jobbade jag mycket med arkitekturbundet måleri. När man arbetar med kalkmålningar i kyrkor kan det vara en utmaning att bevara originalet, och samtidigt göra det läsligt för allmänheten. Det gäller ju att inte göra för mycket som konservator, man ska ha respekt för originalmåleriet. Vissa moderna material är också svåra att bevara. Som gummi. När det åldras blir det antingen hårt och sprött eller mjukt och kletigt. Gummi klarar sig bäst om man helt tar bort syre från dess miljö. Det gör det väldigt svårt att bevara och att konservera.

”Känslan av att vara ’ingen’ är tung”

JEAN-BAPTISTE BÉRANGER, KONSTNÄR SAMT FRILANSANDE KONSTFOTOGRAF

Hur ser dina arbetsdagar ut?

– Det finns ingen typisk arbetsdag, uppdragen skiftar oerhört mycket. Återkommande är att jag oftast börjar dagen med att packa min lastcykel med all utrustning som krävs. På eftermiddagarna jobbar jag oftast med bildredigering.

När och hur blev du konstfotograf?

– Under min studietid på konsthögskolan i Paris (École Nationale Supérieure des Beaux-Arts) hade jag

FOTO: JEAN-BAPTISTE BÉRANGER

som extraknäck att ansvara för skolans fotolabb på kvällar och helger. Det kom sig naturligt att jag ibland även hjälpte till med dokumentation av verk om någon frågade.

Vad gör en konstfotograf till en bra konstfotograf, i dina ögon?

– Det kan inte jag svara på. Mitt eget fokus i det arbete jag gör ligger i att koppla bort en aktivt analyserande blick för att istället öppna upp hjärnan och möta uppdraget förutsättningslöst. Att bara jobba på och lita på att de svårigheter jag möter hittar sin lösning i tidigare erfarenheter eller i nya insikter som öppnar sig i stunden. I min tankes periferi finns tidiga förebilder från den franska fotohistorien som Duchennes De Boulogne och Etienne Jules Marey. De båda utforskade sitt ämne i första hand. Fotografen var inte ett mål i sig, utan ett redskap för att undersöka världen.

När blir resultatet som bäst?

– Den bästa känslan är att lämna ett uppdrag med en upplevelse av att ha strukturerat något som till en början kändes kaotiskt eller bildmässigt obegripligt. Det är en slags känsla som handlar om att städa eller låta saker falla på plats. När jag har haft den känslan efter ett uppdrag så har det också ofta resulterat i mycket bra bildmaterial.

Hur ser relationen mellan de här uppdragen och ditt eget konstnärliga fotografi ut? Ger det något i konstnärlig mening, eller tar det bara tid?

– Det är förstås mycket tid som går åt. Ibland får jag panik när jag tänker på att jag slösar bort mitt eget konstnärskap på att dokumentera andra konstnärers konst istället för att vara i studion och umgås med mina egna arbeten. Jag kan heller inte säga att det aktivt ger mig något i mitt eget konstnärskap, men

det är ett engagerat slöseri med tid jag sysslar med. Det som trots allt händer är att jag matar mig själv som konstbetraktare, min upplevelse är att jag kan betrakta konstvärlden genom min dokumentation utan att vara någon. Det är en befriande känsla. Men känslan av att vara ”ingen” är också tung och gör mig ibland lite deprimerad.

Jobbar du på något eget projekt just nu?

– Jag precis avslutat ett våningsplan med konstnärlig gestaltning på den nya infektionsavdelningen på Södersjukhuset i Stockholm. Jag har även tänkt en del den senaste tiden på hur tom, torr, pretentiös och innehållslös jag ofta känner mig. För att skapa en flyktväg ur de tankarna har jag skapat en alter ego-konstnär som är lite mer härlig, lättsam och skojfrisk. Jag kallar honom för Gaston Feuillardin, det betyder ungefär ”en spökrövare som bor i buskarna”.

Konstnärernas Riksorganisation.

KRÖNIKA

”Sådant vi byggt upp och tar för givet kan fort raseras”

Under hela mitt yrkesliv har jag arbetat med ettåriga konstprojekt, och cykeln av projektformuleringar, projektansökningar, projektgenomförande och projektredovisningar har gått i ett. Det har varit att konstant kavla upp ärmarna.

När jag fick förtroendet att arbeta för Konstnärernas Riksorganisation kände jag att nu kunde jag lägga i en annan växel. Jag hade längtat efter att få arbeta mer långsiktigt och känna hur vårt förändringsarbete är en stor Atlantångare som stadigt håller sin kurs framåt mot bättre villkor för konstnärerna. Det finns en jäkla styrka i det, och en stolthet över de förbättringar som gjorts. Men det är klart att en inte undkommer ett visst mått av frustration. Att det finns dagar då jag bara vill stampa i golvet och hytta med näven.

Ibland blir jag också rädd när jag ser hur fort sådant som vi byggt upp och som vi tagit för givet kan raseras. På senaste tiden tycks det som att allt fler uttrycker sin skepsis mot att kultur alls ska få kosta skattepengar, och det tycks alltmer legitimt att utmåla oss konstnärer som en bortskämd elit.

Vi måste vara noga med vilka ord vi använder. I ett inlägg på Facebook hade jag skrivit ”Hur stöttar vi vårt lands konstnärer och kulturskapare i det här nya politiska landskapet?”, en formulering som jag blev uppmärksam på kan tolkas som att vi har gett

upp. Som att det nya politiska landskapet redan är här.

Åh, vi har långt ifrån gett upp. Vi är många som åker med på denna Atlantångare, här står vi i armkrok på däck och är fast övertygade om vikten av fri konst och kultur. Just nu råder en något dystert trend, men vi har såklart fortfarande makten att motstå den, och just konsten är en tydlig sådan motståndskraft. Konstnärernas Riksorganisation står stadigt upp för principen om armlängds avstånd och tar tydligt och klart debatten. Vi känner ett starkt stöd från alla dem som inser att detta är mer än en konstfråga, det handlar om vår demokrati och vilket samhälle vi vill ha. Vi arrangerar och deltar i publika samtal runtom i Sverige, vi skriver debattinlägg och uttalar oss i media, vi åker land och rike runt och träffar medlemmar, politiker och tjänstepersoner, vi deltar i seminarier och konferenser, vi tar fram statistik och samlar in kunskap, allt för att fylla på debatten med väl underbyggda argument.

Det är nu vi drar nytta av alla gånger vi kavlat upp ärmarna. Vi är vältränade och uthålliga. Vi antar utmaningen och vi har för avsikt att få sista ordet, vinna debatten!

Sara Edström, konstnär och riksordförande Konstnärernas Riksorganisation

JURISTEN Hur förklaras armlängds avstånd juridiskt?

”Konstnärlig frihet” och ”armlängds avstånd” förekommer i ofta media. Viktiga begrepp som betyder mycket för den fria konsten. Hur förklaras de juridiskt?

”Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor”, se 2 kap 1 § regeringsformen.

Som framgår skyddas konstnärlig frihet av vår yttrandefrihet. Den konstnärliga friheten får begränsas i lag, men inte så att det hotar den fria åsiktsbildningen och inte enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. Liknande skrivningar finns

i internationella konventioner som Sverige anslutit sig till.

Principen om armlängds avstånd är inte en lagregel, men återfinns indirekt i flera bestämmelser i grundlagen. Den introducerades inom kulturpolitik efter andra världskriget för att konsten skulle hållas fri från politiskt styre av innehållet. Det sker genom att beslut om inköp, bidrag med mera görs av fristående aktörer med särskild kunskap inom konst och kultur, såsom Statens konstråd. Stöd för principen återfinns i grundlagens förbud mot ministerstyre samt i kravet att den offentliga förvalt-

ningen ska iaktta saklighet och opartiskhet.

Avslutningsvis några ord om enprocentsregeln. Det är en princip, inte lagregel, som anger att minst en procent av byggkostnaderna vid statlig byggnation bör avsättas till konstnärlig gestaltning. Flera kommuner har beslutat

att också tillämpa enprocentsregeln i sin verksamhet.

Viktiga regler och principer som betyder så mycket för den fria konsten. Vi får hoppas att de inte utarmas. ●

Katarina Renman Claesson, jurist Konstnärernas Riksorganisation

Konstnärernas Riksorganisation.

Vi företräder 3 300 yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Vi arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer.

Läs om medlemsförmånerna och sök medlemskap på kro.se!

Konstnärernas Riksorganisation.

Samtal om konstnärlig frihet

Den 10 november arrangerades ett publikt samtal på Moderna Museet som i samarbete med Konstnärernas Riksorganisation bjöd in en engagerad expertpanel för att diskutera konstnärlig frihet och armlängds avstånd.

Ordförande Sara Edström inledde med ett anförande. Efter det samtal på scen som leddes av John Peter Nilsson, kommunikativ museistrateg, och Zandra Thuveesson, politisk sekreterare Konstnärernas Riksorganisation. I panelen: Sofia de la

Fuente, konstnär, Gitte Ørskou, överintendent och ny chef för Moderna Museet sedan den 1 september, Olof Lavesson, rådgivare och styrelseledamot Expo och Svensk Scenkonst samt tidigare ordförande i Riksdagens kulturutskott och Elena Namli, professor i etik vid teologiska fakulteten i Uppsala. Varmt tack till alla inblandade, inte minst till intendent Catrin Lundqvist vid Moderna Museet.

Samtalet filmades och kommer att läggas ut på Moderna Museets Youtube-kanal, så håll utkik på museets hemsida.

Zandra Thuveesson

Läs nya utredningar och rapporter om konstnärers villkor på kro.se

Ett första steg mot mer arbetsfrämjande arbete med Sveriges kulturråd

Kansliet träffade nyligen Sveriges kulturråd. Tack till er medlemmar som medverkade! Vi träffade Nina Katarina Karlsson, Berlin, Mikael Schultz, Bryssel, Pia Lundberg, London, Stefan Ingvarsson, Moskva, Ewa Kumlin, Paris, Mathias Lafolie, Peking, Hedda Krausz Sjögren, Pretoria, Linda Zachrisson, Washington, och Mike Bode, Istanbul. Mötet var ett första steg i att arbeta mer nätverks- och arbetsfrämjande.

Växjö kommun slopar enprocentsregeln

Växjö kommun har som första kommun i landet (M och KD) tagit beslut i budgeten för 2020 att inte längre använda enprocentsregeln som det är fastslaget enligt Statens konstråd och som varit gällande sedan 1937. I ett dokument skriver politikerna Jon Malmqvist (KD) och Lena Wibroe (M) till kommunstyrelsen:

”Nytt uppdrag gällande reviderade riktlinjer för konstnärlig utsmyckning.

Kommunstyrelsen har sedan tidigare beslutat om riktlinjer för hur kommun-koncernen ska arbeta med

enprocentsregeln framöver ur ett vidgat perspektiv. I enlighet med budget 2020 ska enprocentsmålet breddas och även inkluderas arkitektonisk utformning.”

Konstnärernas Riksorganisation har reagerat och haft kontakt med Statens konstråd. Även Sveriges Arkitekter har reagerat starkt och uttalar sig i Smålandsposten.

”Vi respekterar kommuners pressade ekonomiska läge, men att försöka spara pengar genom att betrakta arkitektur som konst leder till”, skriver Elisabet Elfström och Tom Billingham

från Sveriges Arkitekter med anledning av förslaget att arkitektonisk utformning ska betalas via enprocentsregeln för konstnärlig utsmyckning.

Troligtvis är bakgrunden till beslutet i Växjö okunskap och inte illvilja, men från Konstnärernas Riksorganisation vill vi säkerställa att beslut fattas på saklig grund, och därför följer vi fallet nog.

Ordförande Sara Edström medverkade på ett möte som konstnärer och arkitekter kallat till i Växjö måndagen den 11 november och Sara uttalade sig då i Smålandsposten:

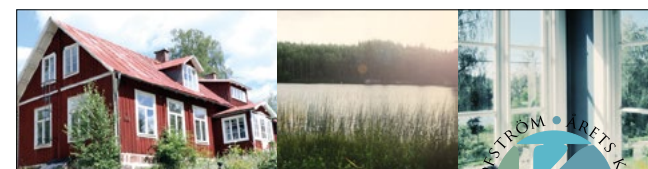
”Det här är en jätteviktig

fråga för hela Sverige. Vi måste kasta ljus på frågan och mota Olle i grind. Det är inte bra om fler kommuner följer efter.”

Konstnären Åke Bergqvist, som är talesperson i Kronoberg för Konstnärernas Riksorganisation och en av initiativtagarna till mötet i Växjö slår fast att det här innebär färre jobb.

– Det är jättetydligt att redan få jobb blir färre för oss konstnärer. Vi måste ta upp den här frågan för jag tror inte att någon annan gör det, säger han.

Zandra Thuveesson

Vistelsestipendium sommaren 2020

Nebbeoda skola i Olofströms kommun, Blekinge

Stipendiet vänder sig till alla verksamma inom olika konstnärliga områden, såsom litteratur, musik, bildkonst, film, teater, dans med mera. Utövare som arbetar i Harry Martinsons eller Sven Edvin Saljes anda får företräde.

Sista ansökningsdag är den 31 januari 2020. Ansök via formulär på www.olofstrom.se/vistelsestipendium.

Ansökan skickas till:

Kultur- och fritidsförvaltningen, Box 301, 293 24 Olofström eller via e-post till kof@olofstrom.se.

För mer information kontakta kultur- och fritidsförvaltningen i Olofström på kof@olofstrom.se, 0454-936 04 eller besök vår webbplats www.olofstrom.se.

OLOFSTRÖMS KOMMUN

Kramfors kommun

Höga Kusten-stipendiet 2020

Höga Kustenstipendiet delas ut av Kramfors kommun.

Stipendiet består av ett kontantbidrag på 10 000 kr och två veckors logi i Höga Kusten.

Höga Kustenstipendiet kan sökas av verksam nordisk bildkonstnär. Stipendiaten erbjuds möjlighet efter vistelsen i Höga Kusten att ha utställning i Kramfors konsthall.

Ansökningsblankett: www.kramfors.se

För information: ninni.mellander@kramfors.se

Sista ansökningsdag: Fredag 17 januari 2020.

Bildupphovsrätt

Bildupphovsrätt företräder nära 100 000 bild- och formkonstnärer i hela världen. Vi skapar avtal för ersättning och ser till att kulturskapare får betalt när deras verk används. Bildupphovsrätt i Sverige drivs utan vinstintresse.

ÅSA BERNDTSSON

Rör inte min upphovsrätt!

Som konstnär förväntas jag ibland skriva under kontrakt där beställaren vill att jag ska avsäga mig min upphovsrätt. Då brukar jag le lite för mig själv och tänka att de kollat min cv dåligt ... jag har ju trots allt varit ordförande för Bildupphovsrätt i över sju år nu!

Jag om någon vet ju hur viktig upphovsrätten är för att skydda oss konstnärer och ge oss del av det ekonomiska värdet som vi själva skapat.

Men trots att vi har haft samma upphovsrättslag sedan 1960, så finns det alltså många beställare som tycker att de ska få använda bilder hur de vill och för all framtid och i hela universum.

I mitt fall ville beställaren ha rätt att använda bilder för information, marknadsföring, webb och arkiv även efter att den aktuella utställningen var över. Detta blir helt tokigt eftersom fortsatt användning måste avtalas för sig. Annars kapar beställaren åt sig alldeles för mycket, och konstnären kan få se sina bilder i helt nya sammanhang och utan ersättning.

Så blir arbetet som konstnär ofta en kamp för att hävda sin rätt. Att vara konstnär är mycket att vara entreprenör. Utställningar och uppdrag ska sökas, kontrakt förhandlas, upphovsrätt bevakas. Och allt ska man ha på själv.

Men det finns hjälp att få! Att vara medlem i Bildupphovsrätt och i någon av yrkesorganisationerna Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Fotografers Förbund eller Svenska Tecknare är en god hjälp på vägen för att du som bildskapare ska kunna bevaka dina rättigheter.

Anledningen till att du ska vara medlem i både en yrkesorganisation och i Bildupphovsrätt är för att vi har olika uppdrag. Bildupphovsrätt bevakar endast upphovsrätten och ser till att medlemmar får betalt för användande av konstverk. Yrkesorganisationerna har en mycket bredare verksamhet med avtal, arvoden, politisk påverkan och arbete för att ge konstnärer bättre villkor överhuvudtaget.

Och upphovsrätten finns för att ge oss del av det ekonomiska värdet som vi själva skapat. Avtala inte bort den! Och glöm inte att ditt namn alltid ska synas ihop med konstverket.

Åsa Berndtsson
ordförande
Bildupphovsrätt i Sverige

Utbetalningar

December: IV-ersättning
Mars: Repro, följerätt

Gör som Lotta – ansök om ersättning för vidareändring

Bildskaparen Lotta Geffenblad är en av dem som kommer att få ta del av de drygt 2 miljoner kronor som Bildupphovsrätt fördelar i ersättning för vidareändring.

Hej Lotta! Flera bildskapare har hört av sig och tycker att detta är krångligt. Kan du förklara – vad är det du får ersättning för?

– Jag får till exempel ersättning för de animerade filmer som gjorts på böckerna om Prick och Fläck som jag skrivit och illustrerat samt från tv-program som UR gjort av mina böcker, bland annat Astons stenar ... Sedan har jag gjort uppdrag åt barnprogrammet Tripp, trapp, träd, där jag både skrivit och illustrerat sagor.

Hur krånglig är den här

ersättningen på en skala från ett till tio?

– Alltså, jag tycker den är ganska krånglig, det tycker jag! Kanske en åtta? Men jag försöker att bli bättre på den, ha mer koll. Det är ju liksom en del av att jobba som bildskapare och upphovsperson, att ha koll på vilka pengar man har rätt till.

Hur gör man för att ansöka om ersättningen?

– Du ska skicka in dina avtal på Bildupphovsrätts anmälningssida, om du jobbat på uppdrag för SVT, TV4 eller UR. Har man inte jobbat på uppdrag kan man skicka in fakturan.

Men hur vet man om det tv-program man jobbat för har sänts det året?

– Ett tips är att söka i Svensk Mediedatabas. Du

Lotta Geffenblad

söker på ditt eget namn och årtal. Har dina program visats kan du anmäla att du ska ha ersättning.

Hur mycket pengar brukar det bli för dig? Är det värt besväret?

– Absolut! Det är väl alltid värt besväret att få betalt för det jobb man har gjort? Det blir ju några tusenlappar.

Vad vill du säga till dem som tycker upphovsrätt är så

krångligt att de struntar i att ansöka eller avtalar bort den?

– Gör inte det. Upphovsrätten är värd att kämpa för. Ofta får bildskapare dåligt betalt, och det är viktigt att vi ser till att vi får de pengar vi har rätt till, så att vi kan fortsätta skapa. Som sagt – att ha koll på upphovsrätt och ersättningar ingår liksom i det yrke vi valt.

Emma Grip

Vill du veta mer? Läs mer på Bildupphovsrätts hemsida. Du kan också läsa mer om vad ersättning för vidareändring är och hur den samlas in på Copyswedes hemsida. Det är endast bilddelen av ersättningen som Bildupphovsrätt har tagit över.

ÄR DU KONSTNÄR OCH BEHÖVER HJÄLP?

Tillfälligt stöd vid sjukdom eller årlig pension från fyllda 65 år

**KONSTNÄRERNAS
HJÄLPFOND**

08-767 30 00

www.konstnarernashjalfond.se

Varje droppe färg i avloppet är en droppe för mycket

Du kan bidra till en bättre miljö genom att välja att måla med kadmiumfria färger och ta hand om dina färgrester på rätt sätt.

Mer information om hur du målar miljöanpassat finns på www.kappala.se

KÄPPALA

För renare sjöar och skärgård

Ny lag har ökat intäkter för följerrätt

I november landade följerrättspengar på kontot hos 1006 upphovspersoner eller deras arvingar. Det handlar om följerrätt som betalats in fram till sista augusti i år. Totalt ligger summan på 2175 041 kronor, vilket är mer än under samma period förra året.

Sofie Grettve von Rosen

Enligt en ny lag som trädde i kraft den 1 juli förra året ska alla yrkesverksamma konsthandlare redovisa sina försäljningar till Bildupphovsrätt, oavsett om Bildupphovsrätt begär det eller inte.

– Att vi betalar ut mer i år visar att den nya lagen var nödvändig, säger Sofie Grettve von Rosen, ansvarig

för följerrätt på Bildupphovsrätt.

Tanken med följerrätten är att konstnärerna ska få ta del av den eventuella värdeökning konsterna får långt efter att verket såldes för första gången.

Emma Grip

Om följerrätt

När konsthandlare säljer vidare ett konstverk för minst 2 325 kronor har upphovspersonen eller dennes arvingar rätt till en del av försäljningspriset, i dagsläget cirka 5 procent.

Följerrätten är en del av upphovsrätten och gäller under konstnärens livstid och därefter i ytterligare 70 år.

Bildupphovsrätt samlar in pengarna för följerrätt löpande och betalar dem tre gånger om året: i november, mars och juni.

Emma Grip

FÅR JAG KALLA DIG "HERR/FRU UPPHOVSÄTTINDUSTRI"?

Ingen kan påstå att konstnärer har stora ekonomiska resurser. Enligt Konstnärsnämndens rapport från 2016 är bildkonstnärer de som släpar efter mest i löneutvecklingen. Rapporten visade att bildkonstnärer i genomsnitt har en månadsinkomst på 13 200 kronor. Därför blir det nästan komiskt när Bildupphovsrätt, som ju består av bildskaparna som är medlemmar, i debatten ibland kallas för "upphovsrättsindustri". Det verkar vara svårt att se individerna som omfattas av upphovsrättslagen. Det är lättare att peka ut en stygg "industri" som enbart är inresserad av vinstmaximering.

Grundsunda kulturstipendium

Stipendiet består av ett belopp på 15 000 kronor och några veckors fri bostad i en stuga i naturskön miljö vid Prästsjön, Grundsundavallen, Örnsköldsviks kommun.

Alla kategorier av kulturarbetare kan söka stipendiet.

Huvudman för stipendiet är en kommitté utsedd av Grundsunda Hembygdsförening – dess beslut går ej att överklaga. Skriv en personlig ansökan och skicka in den per mail till stipendiekommitté@grundsundahbf.se, med ansökan bifogas fyra färgbilder av egna arbeten.

Sista ansökningsdag: 31/3 2020.

I slutet av april meddelas beslutet om årets stipendiat på Grundsunda Hembygdsförenings hemsida: www.grundsundahbf.se

För upplysningar: Mikael Asplund Berggren 070-689 80 24 eller Ove Johansson 070-264 81 20.

Tryggt boende i vacker natur

Vi har lägenheter för inflyttning omgående i

HASSELA

Välkomna till

Nordanstigs Bostäder AB och Hassela

För vidare info www.nordanstigsbostader.se -0652-36321

Ge ett presentkort i julklapp!

God jul
önskar Kreatima

Bli medlem i vår kundklubb och du får 20% rabatt på alla penslar i vårt sortiment!
Medlemmar i KRI/KRO får 15% rabatt. Gäller på ordinarie priser (ej Cebex produkter).

Kungsgatan 58, Stockholm
Öppettider: Vardagar 10–19,
lördagar 10–17, söndagar 12–16

Kreatima
KONSTNÄRSMATERIAL SEDAN 1940

När du har en utställning i Oslo
När tavlorna välter i lastbilen
När du spiller kaffe på datorn
När nån snor dina alster
När nån nallar din smartphone
När nån snubblar in i din skulptur
När du trampar på en spik
När nån trampar på din spik
När du hamnar i rätten
När du hamnar på sjukan en tid
När du flänger på jobb i Montréal
När du tappar kameran i Seine
När du får en vattenskada i ateljén
När det brinner i knutarna

Rätt skönt att ha allt försäkrat

Som medlem i Konstnärernas Riksorganisation försäkras vi dig särskilt förmånligt.
Ring oss direkt på 08-440 54 40 eller besök gefvert.se

Gefvert